

Tisdagen den 30 januari

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

*Om förslag att
eliminera den s. k.
samvetsklausulen*

§ 1 Justerades protokollet för den 22 innevarande månad.

§ 2 Om förslag att eliminera den s. k. samvetsklausulen

Kommunministern BERTIL HANSSON erhöll ordet för att besvara *Allan Åkerlinds* (m) den 11 januari anmälda fråga, 1978/79:263, och anförde:

Herr talman! Allan Åkerlind har ställt en fråga till mig med anledning av regeringens förslag till kyrkomötet i fråga om kvinnliga präster. Allan Åkerlinds fråga lyder: "På vilka bibelord har regeringen grundat sin uppfattning i denna fråga?"

Sedan den 1 januari 1959 innebär svenska kyrkans officiella ordning att kvinna kan inneha prästämbete lika väl som man. Regeringen har inte haft anledning att i sin skrivelse till kyrkomötet gå in på teologiska frågor av den art Allan Åkerlind tar upp.

ALLAN ÅKERLIND (m):

Herr talman! Jag har frågat på vilka bibelord regeringen har grundat sin uppfattning i sin skrivelse till kyrkomötet i fråga om manliga och kvinnliga prästers ställning i svenska kyrkan.

Jag tackar kyrkoministern för svaret. Det är ett klart svar, och det visar att regeringen inte har tagit ställning på grundval av bibelord när kyrkoministern säger att man inte haft anledning att gå in på teologiska frågor. Men kyrkan skall ju vara ett Guds hus och församlingen skall vara en Guds församling. All verksamhet i kyrka och församling skall vara grundad på vad Guds ord – Bibeln – lär. Om detta inte kan hävdas, så är inte kyrkan ett Guds hus och inte heller församlingen en Guds församling.

Genom tiderna har Bibelns ord tolkats olika i vissa delfrågor. Resultatet av det har blivit att olika rörelser har brutit sig ut för att kunna förrätta sina gudstjänster eller predika ordet på det sätt man har ansett vara det rätta. Men genomgående för alla olika riktningar inom kristenheten har varit att man har kunnat hänvisa till olika bibelrum som stöd för sin uppfattning. Att man sedan ibland har tolkat dessa bibelrum olika eller lagt större eller mindre vikt vid speciella bibelrum har orsakat brytningar.

När riksdagen tog sitt beslut förra året om den s. k. samvetsklausulen var det inte någon egentlig debatt om vad Bibeln säger i dessa frågor. Någon enstaka ledamot framförde synpunkter på bibelorden, men det var mest en lång rad av talare som framförde sitt personliga tyckande utan att grunda

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om förslag att
eliminera den s. k.
samvetsklausulen*

detta på Bibeln.

Nu har regeringen lagt fram ett förslag till kyrkomötet när det gäller kvinnliga och manliga prästers verksamhet i kyrkan. När jag hade läst vad kyrkoministern har skrivit kunde jag inte finna den hänvisning till vad Bibeln säger som jag tycker borde vara en självklarhet. Det var därför jag ställde min fråga.

Kyrkan har från början varit ett Guds hus. Nu har man många gånger talat om en folkkyrka, men det skall väl inte tolkas så, att kyrkan har blivit ett Folkets hus. När regeringen nu lägger fram sitt förslag utan någon förankring i Bibeln, frågar man sig vad det skall bli i fortsättningen. Jesus sade en gång: "Det är skrivet: 'Och mitt hus skall kallas ett bönehus.' Men I haven gjort det till en rövarkula." Det är tänkvärda ord i alla tider, och må vi alla medverka till att det inte blir någon rövarkula i svenska kyrkan.

Kommunministern BERTIL HANSSON:

Herr talman! I de regeringsuttalanden som föregick reformen av år 1958 sägs att frågan om kvinnans tillträde till prästämbetet inte kunde lösas utifrån endast ett abstrakt likställighetsresonemang. Men därav följer inte att det skulle ankomma på regering och riksdag att pröva denna eller andra frågor utifrån en egen tolkning av Bibeln och kyrkans bekännelse, utan detta får överlämnas åt kompetenta teologiska och kyrkliga instanser. Dessa instanser har också sagt sitt ord i samband med att kyrkomötet 1958 beslutade om lika behörighet till prästerlig tjänst för kvinnor och män. Kyrkomötet tog avstånd från en bibelsyn, enligt vilken Nya testamentets ordningsföreskrifter framställs såsom ingående i själva evangeliet. Kyrkomötet sade:

"Enligt den evangelisk-lutherska uppfattning av Bibel och ämbete från vilken utskottet i sina överväganden har utgått föreligger inga principiella hinder för kvinnan att inneha kyrkans ämbete."

Sakkunniga teologiska och kyrkliga instanser har alltså sagt sitt ord i själva bibeltolkningsfrågan. Eftersom något annat inte har sagts från det hållet inför det nu aktuella förslaget, har regeringen – som jag tidigare anfört – inte haft anledning att väga in några bibeltolkningsfrågor eller andra teologiska frågor i sin bedömning.

ALLAN ÅKERLIND (m):

Herr talman! Såvitt jag vet finns det både i Gamla och i Nya testamentet minst 1 500 bibelverser som behandlar frågan om förhållandet i Guds hus och olika personers medverkan där. Nu säger kommunministern att andra, mera sakkunniga personer skall avgöra hur man skall tolka detta, och det är väl riktigt. Men jag tycker ändå att det hade varit värdefullt om man hade skriftligt redovisat hur dessa experter har sett på frågan.

Nu skall ju kyrkomötet yttra sig, och då får man väl hoppas att alla sådana här teologiska synpunkter och frågan om hur man skall tolka vad Bibeln säger kommer fram i samband med kyrkomötets behandling av frågan och i kyrkomötets förslag till regeringen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om personalrepresentationen i länsstyrelsernas styrelser

Nr 75

Tisdagen den
30 januari 1979

Kommunministern BERTIL HANSSON erhöill ordet för att besvara *Bertil Fiskesjös* (c) den 18 januari anmälda fråga, 1978/79:291, och anförde:

Herr talman! Bertil Fiskesjö har frågat mig om jag anser att ordningen med personalrepresentanter i länsstyrelsernas styrelser står i överensstämmelse med riksdagens beslut och gällande lag om sammansättningen av dessa styrelser.

Enligt lagen (1976:891) om val av ledamöter i länsstyrelses styrelse består styrelsen, utöver ordföranden, av 14 ledamöter som utses genom val. Sådana val förrättas av landstinget och av kommunfullmäktige i kommun som inte tillhör landstingskommun. Att dessa frågor regleras i lag beror på att föreskrifter om kommunernas och landstingskommunernas åligganden enligt regeringsformen skall meddelas i lag. Beslut om lagen fattades vid 1976/77 års riksmöte (prop. 1976/77:19, KU 12, rskr 27).

Redan dessförinnan hade 1974 års riksdag (prop. 1974:1, bil. 2. p. 7, InU 4, rskr 95) beslutat om riktlinjer för styrelserepresentation för anställda i statliga myndigheter. De närmare bestämmelserna härom utfärdades därefter i kungörelsen (1974:224) om personalföreträdare i statlig myndighets styrelse m. m. Kungörelsen gäller enligt förordnanden av regeringen för flertalet länsstyrelser och för ett stort antal centrala myndigheter. Enligt kungörelsen har personalföreträdarna rätt att närvara och yttra sig vid all handläggning i styrelsen. Däremot är de ledamöter i styrelsen, med rätt att delta i beslut, vid handläggning av frågor som inte har avseende på det slag av verksamhet som länsstyrelsen skall bedriva. Det är styrelsen som beslutar hur denna regel skall tillämpas, och därvid får personalföreträdarna delta i överläggningen men inte i beslutet. Beslutet kan överklagas hos regeringen.

Lagen om val av ledamöter i länsstyrelses styrelse innehåller inte någon föreskrift som medger undantag från lagens bestämmelser om antalet styrelseledamöter och om val av ledamöter. Av förarbetena till lagen framgår dock inte att avsikten skulle ha varit att ta avstånd från den ordning med styrelserepresentation för de anställda som redan hade införts vid flera länsstyrelser. Det väsentliga motivet för den ändring i fråga om valet av styrelseledamöter som skedde genom lagen var att ge länets invånare större inflytande på förtroendemannastyrelsens sammansättning. Denna borde enligt föredragande departementschefen återspegla de politiska partiernas styrka i länet.

Även enligt min mening är det av stor vikt att länsstyrelsernas styrelser avspeglar den politiska opinionen inom länen. Dessa styrelser har i vissa avseenden andra uppgifter än de centrala ämbetsverkens styrelser.

Med hänsyn till den begränsning i personalföreträdarnas beslutanderätt som anges i personalföreträdarkungörelsen kan det nyss angivna önskemålet anses tillgodosett även vid en ordning med styrelserepresentation för de anställda.

Mot bakgrund av vad jag nu har sagt ämnar jag ta initiativ till överväganden, om åtgärder är påkallade för att åstadkomma en bättre formell

Om personalrepresentationen i länsstyrelsernas styrelser

Tisdagen den
30 januari 1979

Om personalrepresentationen i länsstyrelsernas styrelser

överensstämmelse mellan 1976 års lag och ordningen med styrelserepresentation för de anställda.

BERTIL FISKESJÖ (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunministern för svaret.

Som kommunministern påpekade i sitt svar reglerar 1976 års lag om val av ledamöter i länsstyrelses styrelse och den i anslutning till denna lag ändrade länsstyrelseinstruktionen klart hur en länsstyrelse skall vara sammansatt. Enligt dessa bestämmelser skall länsstyrelses styrelse bestå av 15 ledamöter. Landshövdingen är ordförande och utses av regeringen, medan de övriga väljs av landstingen. I Malmöhus län och Göteborgs och Bohus län väljs vissa ledamöter av Malmö resp. Göteborgs kommun, och på Gotland väljer kommunfullmäktige. Därutöver nämns ingenting om ytterligare representation. Länsstyrelserna skall således enligt gällande lag ha 15 ledamöter, varken färre eller fler. Med undantag för landshövdingen skall samtliga väljas på det sätt som jag nyss nämnde.

Avsikten med 1976 års reform var – och om den reformen stod som vi minns en hel del strid – att de valda ledamöterna skall avspegla den partipolitiska fördelningen i resp. län. I en del länsstyrelser har dock, som jag påpekade i motiveringen till min fråga, även representanter för de anställda deltagit i styrelsens beslut. Och det är det saken gäller. I frågor där meningarna har varit delade har det t. o. m. förekommit att deras röster har varit avgörande för vad som skulle bli majoritetsbeslut.

Således blir därmed antalet ledamöter i styrelsen plötsligt t. ex. 17 i stället för 15, som klart stadgas i gällande lag. De tillkommande ledamöterna utses på ett annat sätt och på andra grunder än den som anges i lagen. Detta är uppenbarligen inte i överensstämmelse med 1976 års lag.

Nu säger kommunministern i sitt svar att han tänker ta initiativ till överläggningar, om åtgärder är påkallade för att åstadkomma en bättre formell överensstämmelse mellan 1976 års lag och ordningen med styrelserepresentation för de anställda. Kommunministern säger således om åtgärder är påkallade. Enligt min mening är sådana åtgärder onckligen påkallade, och det är självfallet min förhoppning att dessa aviserade åtgärder skall leda till att den av riksdagen antagna lagen om länsstyrelsernas sammansättning inte ytterligare åsidosätts. En kungörelse och dess tillämpning får inte stå i strid med gällande lag.

Jag ber således att än en gång få tacka för svaret, som jag tolkar i positiv riktning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om medinflytande för vissa arrendatorer

Nr 75

Tisdagen den
30 januari 1979

Kommunministern BERTIL HANSSON erhöll ordet för att besvara *Stig Josefsons* (c) den 18 januari anmälda fråga, 1978/79:292, och anförde:

Herr talman! Stig Josefson har frågat mig vilka åtgärder regeringen har vidtagit eller avser att vidtaga med anledning av riksdagens skrivelse 1976/77:359 om medinflytande för vissa arrendatorer. I skrivelsen hemställs, att arrendatorerna ges medinflytande vid behandlingen av frågor som berör deras intresseområde i stiftsnämnder och domänverkets nyttjanderättssektion.

*Om medinflytande
för vissa arrendatorer*

Jag kan meddela, att regeringen genom beslut den 14 december 1978 har föreskrivit, att domänverket skall lämna företrädare för Lantbrukarnas riksförbund och Föreningen Sveriges jordbruksarrendatorer tillfälle att närvara och lämna synpunkter då arrende frågor behandlas inom verkets produktområde Nyttjanderätter.

Som också anges i det betänkande av näringsutskottet som låg till grund för riksdagsskrivelsen är frågan om att bereda arrendatorerna medinflytande i stiftsnämnderna mera komplicerad. Stiftsnämndernas uppgifter och sammansättning är reglerad i lagen (1970:939) om förvaltning av kyrklig jord. Lagen, som trädde i kraft den 1 januari 1972, är av kyrkolags natur.

I det betänkande (SOU 1968:12) som låg till grund för 1970 års lagstiftning diskuterades frågan om att låta även arrendatorssidan vara företräd i stiftsnämnderna, så som redan tidigare var fallet i boställsnämnderna. Tanken på arrendatorsrepresentation i stiftsnämnden avvisades emellertid i betänkandet med hänvisning till att man eftersträvade att renodla stiftsnämndens funktion som företrädare för jordägarparten i arrendeförhållandet, medan avvägningen mellan arrendatorns och jordägarens intressen avsågs ske dels i boställsnämnderna, där båda sidor var företräd, dels genom möjligheten till prövning inför arrendenämnden. Vad utredningen hade anfört föranledde inte någon erinran vid remissbehandlingen och berördes inte närmare i propositionen (nr 168) till 1970 års riksdag.

Obestridligen har sedan tillkomsten av 1970 års lag om förvaltning av kyrklig jord ett nytt synsätt på den enskildes medinflytande både i arbetslivet och i olika samhällsorgan gjort sig gällande. Jag har, i likhet med näringsutskottet, stor förståelse för arrendatorernas önskan att kunna påverka besluten i stiftsnämnderna. Där behandlas ju frågor av betydelse för den långsiktiga planeringen av kyrkans jordbruksförvaltning, och stiftsnämnderna fattar principbeslut i arrende frågor m. m., som rör arrendatorernas intresseområde. Inom regeringskansliet övervägs f. n. på vilket sätt det av riksdagen uttalade önskemålet om medinflytande skall kunna tillgodoses.

STIG JOSEFSON (c):

Herr talmán! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga, även om jag i viss mån är besviken på detsamma.

Enligt 1970 års riksdagsbeslut om förvaltning av kyrkojord bereds arrendatorer och jordägare ett lika inflytande i boställsnämnderna, de organ

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om medinflytande
för vissa arrenda-
torer*

som i regel avgör frågor mellan arrendator och jordägare. I de allra flesta fall fungerar detta också bra.

Jordägare och arrendatorer har var sin representant i boställsnämnden, som dessutom har en opartisk ordförande. Denne är liksom de båda partsrepresentanterna utsedd av länsstyrelsen.

Men det förekommer också att frågor hänskjuts till stiftsnämnderna, inte minst investeringsärenden. Själv anser jag att det skulle vara av ett betydande värde, om stiftsnämnderna innan beslut fattades också hade beretts tillfälle att höra arrendatorernas uppfattning. Detta var anledningen till att jag ställde min fråga. Jag hade förväntat mig att man nu skulle ha anvisat en lösning på denna fråga, som inte bara framförts av Föreningen Sveriges jordbruksarrendatorer utan också behandlats här i riksdagen, som i samband härmed uttalat sig positivt.

Vad gäller domänverket har det redan skett en förändring, som jag anser i högsta grad välbehövlig. Tidigare saknades inflytande från arrendatorerna nästan helt. Någon närbkontakt mellan jordägare och arrendator fanns inte alls inom domänverkets område. Det är därför med glädje jag noterar den åtgärd som vidtagits för att åstadkomma ett ökat medinflytande i det sammanhanget.

Jag hade hoppats att man också skulle ha funnit någon väg att bereda arrendatorerna av den kyrkliga marken ett visst inflytande i stiftsnämnderna. Jag vill ställa följande fråga till statsrådet: Anser statsrådet att den nuvarande lagstiftningen förhindrar att stiftsnämnderna liksom domänverket ger representanter för Föreningen Sveriges jordbruksarrendatorer möjlighet att närvara och avge synpunkter vid behandlingen av ärenden av här aktuellt slag? Om den möjligheten funnes, skulle mycket vara vunnet.

Jag tror inte att tvistigheterna är så stora att just beslutanderätten är det viktiga. Vad som är väsentligt är i stället att det när dessa frågor avgörs verkligen finns möjlighet för arrendatorerna att anföra synpunkter. Därmed skulle man ha gjort en väsentlig insats för att eliminera de irritationsmoment som finns på detta område.

Kommunministern BERTIL HANSSON:

Herr talmän! Jag hoppas att Stig Josefson uppfattade att jag i mitt svar hade en positiv attityd till de önskemål som arrendatorerna har framfört. Också riksdagen har givit uttryck åt en sådan inställning.

Det är litet svårare att klara upp frågor i fall som de här aktuella, där den grundläggande lagstiftningen har kyrkolagskaraktär. Därför överväger man, som jag sade i mitt svar, inom regeringskansliet vilken lösning som är den bästa på detta problem. Bakgrunden härtill är att det av rent praktiska skäl var omöjligt för mig när jag tillträdde mitt ämbete att lägga fram ett förslag vilket skulle kunna biträdas samstämmigt både av riksdag och av kyrkomöte och alltså skulle kunna tas in i en lagstiftning vilken, som nämnts, har kyrkolags natur.

I praktiken sitter redan nu arrendatorer i de flesta stiftsnämnder. Det finns alltså goda möjligheter att få del av synpunkter från det hållet. Jag är dock

medveten om att denna representation icke är heltäckande och att det i varje stiftsnämnd bör ges möjlighet att framföra sådana synpunkter. Jag kan försäkra Stig Josefson att en lösning på denna fråga söks i en positiv anda.

STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Ja, jag är väl medveten om att statsrådet i slutorden i sitt svar framhöll, att han har en positiv inställning, och det hälsar jag givetvis med tillfredsställelse. Men vi vet också att den lagstiftning det gäller har kyrkolags karaktär och alltså skall behandlas både av riksdagen och av kyrkomötet. Det gör att frågans lösning ligger ganska långt fram i tiden, om man inte kan finna en väg att, liksom skett beträffande domänverket, låta företrädare för jordbruksarrendatorer få framföra sina synpunkter på de aktuella frågorna.

Jag skulle här vilja vädja till kommunministern att försöka finna en framkomlig väg, där man ger samma möjligheter för stiftsnämnderna att inkalla representanter när det gäller frågor som har speciellt intresse för arrendatorerna – att ge dessa tillfälle att närvara och framföra sina synpunkter.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Meddelande om interpellationssvar

1978/79:130 om samhällets sårbarhet när det gäller energiförsörjningen

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Jag vill härmed meddela att jag hade för avsikt att besvara interpellationen 1978/79:130 av Thorsten Larsson den 5 februari. Enär interpellanten har förhinder den dagen, har vi överenskommit att svaret skall lämnas den 2 mars.

§ 6 Om användningen av statliga medel för kärnkraftspropaganda

Statsrådet CARL THAM erhöll ordet för att besvara *Oswald Söderqvists* (vpk) den 23 januari anmälda fråga, 1978/79:294, och anförde:

Herr talman! Oswald Söderqvist har frågat mig om jag, i likhet med min företrädare, anser att det är felaktigt att statliga medel används till propaganda för kärnkraft då riksdagen ännu inte fattat något definitivt beslut om den framtida svenska energipolitiken.

Oswald Söderqvist har ställt sin fråga mot bakgrund av bl. a. att centrala driftledningen, CDL, nyligen har gett ut ett pressmeddelande med anledning av det uttalande den amerikanska kärnsäkerhetsmyndigheten, NRC, nyligen gjort om den s. k. Rasmussenrapporten. Vattenfall är ett av medlemsföre-

*Meddelande om
interpellationssvar*

*Om användningen
av statliga medel
för kärnkraftspropaganda*

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om användningen
av statliga medel
för kärnkraftspropaganda*

tagen i CDL som är ett samarbetsorgan för elkraftproducenterna i Sverige.

Som svar på frågan vill jag anföra följande. Jag anser det mindre lämpligt att statliga medel används för s. k. kärnkraftspropaganda. Däremot anser jag att statliga medel, även om det sker via CDL, bör kunna användas för information kring användandet av kärnkraft. Till sådan information kan även räknas referat av tekniska rapporter och redogörelser för utländska säkerhetsmyndigheters ställningstaganden samt CDL:s egen bedömning därav.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Tham för svaret på min fråga – det var ett försök till en elegant turnering.

Det är till att börja med glädjande att kunna konstatera att energiministern anser att man inte skall använda skattomedel för propaganda i detta sammanhang. Det viktiga blir då att definiera vad som är propaganda och vad som är information.

Det är tydligt att enligt energiministerns definition är ett sådant utskick som CDL gjorde för någon vecka sedan icke propaganda, utan det är information.

Hur skall man då definiera ordet information? Det må väl vara på det sättet att information skall innehålla argument både för och emot. Man skall ta fram negativa och positiva argument, som belyser sakområdet i fråga, och väga dem mot varandra och på det sättet lämna en saklig information. Jag hoppas vi kan vara överens om den definitionen av begreppet information.

Kan vi med den utgångspunkten betrakta det material, som CDL har skickat ut, och där Vattenfall var inblandat med statliga pengar, som information? Jag kan inte finna att det på något sätt stämmer. Där finns ingenting annat än argument *för* kärnkraften. Man gör allt för att försöka förringa uttalandet av USA:s säkerhetsorganisation om Rasmussenrapporten.

Det allmänna omdömet i press och i andra sammanhang, när det här uttalandet gjordes, var att det ganska grundligt sköt i sank kärnkraftens vänners bibel, nämligen Rasmussenrapporten. Det vill CDL och Vattenfall inte gå med på, utan de går ut direkt och säger att det är inte så farligt. Det är ganska klart att rapporten inte är underkänd. Det har varit litet prat om databas m. m.

Detta är inte information, utan det är propaganda – som vanligt när CDL är ute i de här sammanhangen.

För att återvända till vad som tidigare har förevarit i det här fallet – och som hade att göra med en fråga som jag ställde till Olof Johansson för ett par år sedan – hade vi då det omdiskuterade skolpaketet, där CDL gick ut till lärare i samhällskunskap och andra i de svenska skolorna med en mycket stor packe material, som entydigt och klart propagerade *för* kärnkraft. Det var tydligt propagandamaterial; jag kan inte ens med bästa vilja i världen kalla det för information.

Det skulle alltså vara intressant att få höra energiministern definiera de här sakerna, och jag vill då fråga om det där skolpaketet var information eller

propaganda. Och är den här pressreleasen från CDL propaganda eller information?

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Jag har ingen anledning att kommentera det skolpaket som Oswald Söderqvist talar om.

Vad beträffar det pressmeddelande som är aktuellt är min uppgift inte att i detalj granska detta. Jag finner dock att vad som har redovisats är den rapport som låg till grund för den amerikanska kärnkraftsmyndighetens bedömningar och uttalanden med anledning därav. Jag finner detta föga märkligt med tanke på att man inom CDL noga har följt rapportarbetet i USA, och jag finner det värdefullt också av det skälet att dessa rapporter bl.a. tjänar som underlag för att man skall kunna förbättra säkerheten både i tillkommande och i existerande kärnkraftverk, vilket ju är en viktig uppgift såväl för statsmakterna som för CDL.

Jag kan alltså icke finna att det föreligger något missbruk av statliga medel i det aktuella fallet.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jo, det finns visst underlag för den nuvarande energiministern att kommentera exempelvis vad som har förevarit tidigare i fallet, eftersom det är ett konsekvent handlingsätt av CDL och Vattenfall – även en del andra statliga institutioner har varit inblandade i det här – där man alltid har gått ut med material som har förespråkats kärnkraft. Man har inte på något sätt, vare sig i det pressmeddelande som nu har getts ut eller i det tidigare material som jag talar om, dragit fram de *negativa* aspekterna. Dem har andra grupper i samhället fått gräva fram och föra ut, och sedan har man så småningom motvilligt varit tvungen att ta hänsyn till dem.

Detta är alltså propaganda och inte information. Om energiministern inte skall vara ologisk och frångå uttalandet i sitt svar i dag, där han säger att han är emot att statliga medel används för propaganda, bör han därför svara på min fråga: Är det information eller är det propaganda?

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Jag vet ju att Oswald Söderqvist anser att alla åsikter som inte överensstämmer med hans egna i den här frågan bara är uttryck för en felaktig propaganda.

Jag kan inte dela hans uppfattning därvidlag. För min egen del anser jag det värdefullt att utländska rapporter i de här frågorna redovisas och att de som nära har följt arbetet med dessa rapporter också lämnar sin syn på rapporterna och deras innehåll. Detta är vad som har skett i det här fallet, och det hoppas jag kommer att ske även fortsättningsvis.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det var en mycket dålig replik.

Jag är naturligtvis lyhörd för andras åsikter, men vad jag här har vänt mig

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om åtgärder för
att förbättra ar-
betsmarknaden i
Motalaregionen*

emot är den ensidighet som tydligt framgår av energiministerns svar och som han inte kan förneka.

Det finns ingenting i CDL:s eller Vattenfalls agerande under de här åren eller i det senaste pressmeddelandet som tyder på att man på något sätt har försökt gå ut med information – om det skall vara någon vettig mening med det ordet – utan man har där bara förespråkat kärnkraftens fördelar. Även om jag har motsatt uppfattning skall ingen kunna komma och säga att jag inte tar emot information bara därför att den informationen inte överensstämmer med mina egna åsikter. Det är nämligen inte någon information; om det vore det skulle jag aldrig ha ställt den här frågan. Det är i stället propaganda, som ensidigt försöker förespråka kärnkraftens fördelar men konsekvent förtiger dess nackdelar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om åtgärder för att förbättra arbetsmarknaden i Motalaregionen

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll för att besvara *Christer Nilssons* (s) den 12 januari anmälda fråga, 1978/79:265, till industriministern, och anförde:

Herr talman! Christer Nilsson har frågat industriministern om regeringen är beredd att ställa 100 milj. kr. till länsstyrelsens och den regionala utvecklingsfondens förfogande för att förbättra arbetsmarknaden i Motalaregionen.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Beträffande arbetsmarknadssituationen i allmänhet vill jag först erinra om att förbättringen av konjunkturen under den senare delen av 1978 har fortsatt och i vissa fall förstärkts. Det mesta tyder också på att denna utveckling kommer att fortgå även under innevarande år. Enligt min mening finns det goda skäl att förvänta sig att den förbättrade konjunkturen kommer att påverka även sysselsättningssituationen i Motalaregionen på ett positivt sätt.

På frågan om regeringen är villig att ställa extra medel till länsstyrelsens och den regionala utvecklingsfondens förfogande är mitt svar att regeringen i dagsläget inte är villig att på detta vis söka lösa sysselsättningsproblemen i Motalaregionen. Däremot är regeringen beredd att pröva konkreta åtgärdsförslag som har goda utsikter att ge ett mer varaktigt sysselsättningsstillskott inom Motalaregionen. I detta sammanhang kan det också finnas skäl att nämna den resursutbyggnad av de regionala utvecklingsfondernas verksamhet som inryms i det förslag rörande den framtida industripolitiken som regeringen har för avsikt att förelägga riksdagen under våren. De regionalpolitiska avvägningarna i stort kommer att behandlas i en särskild proposition, som också kommer att föreläggas riksdagen under de närmaste månaderna.

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om åtgärder för
att förbättra ar-
betsmarknaden i
Motalaregionen*

CHRISTER NILSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Wirtén för svaret.

Arbetsmarknadssituationen i Motalaregionen har ytterligare försämrats under de senaste månaderna, vilket landshövding Eckerberg påpekat i ett brev till regeringen. Luxor Industri AB, som har 2 000 anställda, går med så stora förluster att företagets framtid är hotad. I Motala hoppas man nu att den statliga Investeringsbanken kan ställa upp med det kapital som behövs för att klara Luxor. Det rör sig om 50–100 miljoner. Det kan finnas skäl att påminna om att Investeringsbanken skapades av socialdemokraterna under hårt motstånd från de borgerliga partierna. Luxors problem är stora på grund av att den svenska TV-marknaden stagnerar samtidigt som den internationella konkurrensen hårdnar.

Vid interpellationsdebatten i december förra året om Motalas arbetsmarknad och vid överläggningar på industridepartementet samma månad var inte Luxors problem officiellt kända. Motala behöver 200 miljoner för att klara jobben, det kan man läsa i östgötatidningarna i dag.

Ett förbättrat konjunkturläge kommer inte, som Rolf Wirtén och regeringen Ullsten tycks tro, att lösa sysselsättningsproblemen i Motala, eftersom krissituationen i huvudsak är en följd av strukturella förändringar.

När vi diskuterade Motalas situation i december, omtalade Rolf Wirtén att han hade för avsikt att "gå i närstrid med Motalaproblemet". Han efterlyste också konkreta förslag som man kunde satsa på.

Länsstyrelsen har nu redovisat vilka statliga insatser som bör göras på arbetsmarknaden i Motalaregionen. Därför har arbetsmarknadsministern nu sådan information och ett sådant beslutsunderlag att han i klara ordalag bör kunna tala om hur han ser på krisen i Motala och vilka åtgärder som bör sättas in.

Krisen i Motala är så djup att jag förutsätter att olika former av regionalpolitiskt stöd bör kunna lämnas, när ansökningarna härom kommer. Statsrådet Wirtén är emellertid inte beredd att bifalla länsstyrelsens begäran om stöd på 100 miljoner för att förbättra sysselsättningsläget i Motala – pengar som skall användas till lokaler, projektutveckling, konsulttjänster m. m. Mot bakgrund av krisens omfattning och den kompletterande information som i dagarna lämnats av landshövdingen är det anmärkningsvärt att regeringen inte är beredd att bifalla länsstyrelsens begäran.

Inte heller i dag har jag fått klart besked om vad regeringen ämnar göra för att förbättra arbetsmarknaden i Motalaregionen. Jag vill därför avsluta med en fråga till arbetsmarknadsministern: Vad blev det konkreta resultatet av den "närstrid med Motalaproblemet" som utlovades i december förra året? Människorna i Motala väntar på besked i dag!

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! När vi för en dryg månad sedan debatterade sysselsättningen i Motalaregionen var vi nog medvetna om att det kunde uppstå svårigheter vid Luxor. Vi vet fortfarande inte säkert vad de kan leda till – det kan varken Christer Nilsson eller jag säga något bestämt om. Men detta är en fråga som vi

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om åtgärder för
att förbättra ar-
betsmarknaden i
Motalaregionen*

i regeringskretsen naturligtvis följer mycket noga, och självklart kommer utvecklingen inom Luxor att vara mycket avgörande för Motalaregionens sysselsättning.

Men när Christer Nilsson säger att arbetsmarknaden har kärvat till ytterligare under hösten 1978 tål det att något diskuteras, därför att arbetslöshetstalen under hösten faktiskt har sjunkit kontinuerligt månad för månad. Det visar kanske ändå att vad jag här har sagt om en förbättring i konjunkturen äger sin riktighet även för det här området. Därmed har jag inte sagt att läget är bra.

Jag sade i december, och jag kan upprepa det nu i januari, att det är en orolig situation på arbetsmarknaden i Motala mot bakgrund av vad som hänt där sedan flera år tillbaka, inkl. de år då det socialdemokratiska partiet hade regeringsansvaret. Det var ett stort bortfall av arbetstillfällen inom industrin i Motala under den perioden. F. n. finns det osäkerhetsmoment vid Luxor som både Christer Nilsson och jag har berört, men vi vet som sagt inte vad de kommer att leda till.

Får jag sedan bara säga att när vi hade överläggning om Motala på departementet var det en ingående diskussion om vad man kunde göra. Jag har gett beskedet att vi inte är villiga att gå med på en separat lösning om 100 miljoner till Motala men däremot att, som jag sagt i svaret här, pröva framställningar från fall till fall. Det beskedet står jag fast vid.

CHRISTER NILSSON (s):

Herr talman! Ett trettiotal företag har sedan 1976 fått lägga ned eller allvarligt inskränka sin verksamhet i Motala. 2 000 industrijobb har försvunnit på två år. Det finns risk att ytterligare 600 försvinner i år. Ett företag som har 2 000 anställda är i kris. Så ser verkligheten ut i Motala, herr Wirtén.

I det läget begär länsstyrelsen 100 miljoner för att klara Motalas arbetsmarknadssituation. Men regeringen förmår tydligen inte handla. Den form av hjälp som länsstyrelsen begär följer inte det traditionella mönstret, och jag kan förstå att Rolf Wirtén känner en viss tveksamhet. Jag vill därför ge statsrådet Wirtén rådet: Bifall länsstyrelsens begäran men betona att det är fråga om en försöksverksamhet. Vi får då se om länsstyrelsens okonventionella förslag leder till resultat och om vi funnit en ny form för regionalt stöd.

När man studerar Motalaregionens bekymmer finner man fall där kapitalägare fört anställda bakom ljuset, där kapitalägare försökt hindra forskare att kartlägga problemen och där lönsamma företagsdelar flyttats från Motala.

Krisen i Motala visar bl. a. att vi behöver en förtroendemannalag grundad på nya arbetsrättskommitténs förslag, att vi behöver kollektiv kapitalbildning som ger löntagarna inflytande och tryggare jobb och att vi – som socialdemokraterna föreslagit – behöver en lag om anställningskontroll vid företagsnedläggelser.

Det är bra att Rolf Wirtén är försiktigt positiv till någon form av stöd men

djupt beklagligt att han säger nej till länsstyrelsens begäran om 100 miljoner.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Att jag utfäster mig att pröva framställningar från fall till fall är faktiskt, Christer Nilsson, motsatsen till att vara passiv – det är att möta de svårigheter som Motala har på ett positivt sätt. Och det kommer jag att göra, när sådana framställningar görs.

Sedan vill jag på det mer allmänna planet säga att vi har aviserat två mycket viktiga propositioner till riksdagen, vilka kommer att vara av stort värde även för Östergötland och Motalaregionen. Självklart kommer den industripolitiska propositionen att innehålla en del synpunkter på hur utvecklingsfonden skall fungera. Det framgår bl. a. av landshövdingens brev att just utvecklingsfonden spelar en central roll när man planerar för att möta de svårigheter som finns i Motala. Därför tror jag att den resursgivning som där kan bli aktuell är av stor betydelse även för Motalaregionen. Den regionalpolitiska propositionen vill jag också nämna. Där kan det finnas en del att ta fasta på när den blir presenterad för riksdagen och därmed också för Christer Nilsson.

CHRISTER NILSSON (s):

Herr talman! När statsrådet Wirtén sade att han skulle gå i närstrid med Motalaproblemen väckte det naturligtvis förhoppningar i Motala. Men det blev ingen närstrid, det blev en traditionell överläggning på ett departement, där statsråden Huss och Wirtén inte gav några löften till östgötadelegationen. Jag har sagt tidigare, och jag upprepar det: Skall man lösa Motalas problem, som är så svåra, krävs det snabba och kraftfulla insatser från statens sida. Jag tycker det är beklagligt att Rolf Wirtén i dag inte kan lämna några konkreta besked om åtgärder som skulle häva sysselsättningskrisen i Motala. Risken finns att krisen nu ytterligare fördjupas, samtidigt som Rolf Wirtén bara svarar med allmänna formuleringar.

Statsrådet Wirtén talar om en utbyggnad av utvecklingsfonden. Men han glömmer att tala om att man också föreslår en bantning av länsstyrelsens resurser som går ut över sektorn för samhällsplanering och som på sikt är ett hot mot sysselsättningen.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Upp till bevis, Christer Nilsson, för att det sista är sant! Det är inte alls avgjort vad som kommer att sägas om länsstyrelsernas resurser i den regionalpolitiska propositionen! Det får vi nog återkomma till.

Jag har icke underlåtit att lämna Christer Nilsson svar. Det påståendet är felaktigt. Jag har sagt att de framställningar som kommer in kommer att prövas från fall till fall, och den resursgivning som är möjlig inom de ramar riksdagen dragit upp kommer också att komma Motala till del – det kan jag försäkra Christer Nilsson.

Däremot har jag inte velat tillämpa den helt nya principen att tilldela en

kommun i Sverige en pott på 100 milj. kr. att använda efter eget skön. Detta är förvisso icke passivitet vad gäller sysselsättningsproblemen i Motala. Jag har visat aktivitet men tydligen med en annan metod än den Christer Nilsson önskar.

CHRISTER NILSSON (s):

Herr talman! I valrörelsen talade folkpartiet ofta mot byråkratin. Nu har Rolf Wirtén chansen att bedriva en försöksverksamhet utan onödigt byråkratiskt krångel och därmed infria ett folkpartilöfte!

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag ber Christer Nilsson visa vad det finns för antibyråkratiskt moment i Christer Nilssons förslag här i dag.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om arbetsmarknadsstöd till Uppvidinge kommun

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara *Rune Gustavssons* (c) den 12 januari anmälda fråga, 1978/79:268, och anförde:

Herr talman! Rune Gustavsson har frågat mig om jag är beredd att ompröva ansökningen av Uppvidinge kommun om bidrag för att uppföra fyra industrihus.

Enligt riksdagens uttalande år 1975 skall ansökningar om beredskapsarbete som avser industrilokaler för annan verksamhet än enbart lokal service beviljas med största restriktivitet. Endast projekt i det inre stödområdet bör komma i fråga.

I samband med behandlingen av frågan om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling uttalade sig riksdagen för ett ökat statligt stöd till kommunala industrilokaler. Detta ledde till att ett nytt anslag, Bidrag till kommunala industrilokaler, togs upp under industridepartementets huvudtitel. Vidare innebar beslutet att stöd i undantagsfall skall kunna lämnas även i det allmänna stödområdet.

Uppvidinge kommun tillhör inte det allmänna stödområdet utan ligger inom den s. k. grå zonen. Detta är motivet för att regeringen har beslutat att inte bifalla ansökningen från kommunen om att få uppföra industrilokaler som beredskapsarbete.

Däremot finns möjligheter för företag som vill nyinvestera i Uppvidinge kommun att ansöka om lokaliseringssöd för att bygga eller förvärva industrilokaler.

RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Men samtidigt beklagar jag att arbetsmarknadsministern vidhåller sin negativa inställning i denna fråga.

”Uppvidinge kommun tillhör inte det allmänna stödområdet utan ligger inom den s. k. grå zonen”, säger arbetsmarknadsministern. Det är alltså motivet till regeringens avslag. Men, herr Wirtén, vi har ju fått en s. k. grå zon för att vi skulle slippa de knivskarpa gränser som annars uppstår mellan kommuner och län. De här problemen följer nämligen inte strikt kommun- och länsgränser. Det är alltså viljan och intresset för den här kommunen som är avgörande. Möjligheterna att ge stöd har regeringen haft, menar jag. Uppvidinge är en glesbygdskommun med ungefär 11 200 invånare. Den har under senare år drabbats hårt genom att flera företag har hamnat i konkurs. Det gäller glasindustrin, skobranschen, gjuterier osv. Under krisåren 1976–1978 förlorade denna lilla kommun över 250 arbetstillfällen, vilket motsvarar 11,5 % av industrissysselsättningen och 5,8 % av det totala antalet förvärvsarbetande i kommunen. Vid årsskiftet var över 300 personer arbetslösa.

Om vi tar sysselsättningskurvan i denna kommun för tiden 1965–1975 och drar fram den till år 1985, så betyder det en minskning av sysselsättningen med 1 900 personer. Det är 35 % av den totala sysselsättningen. Det skulle innebära att sysselsättningen inom jord och skog, som är basnäring inom den här kommunen, under denna tid kommer att minska med 60 % och industrin med mer än 40 %. Varje kommunalt ansvarig ställer sig helt naturligt frågan: Finns det över huvud taget några möjligheter att driva en kommun och ge den service som är nödvändig, om den nuvarande utvecklingen inte kan brytas?

Jag vågar säga att de ansvariga i den här kommunen sannerligen inte varit överksamma. I samarbete med länsarbetsnämnden bl. a. har arbetet inriktats på att finna lösningar inte endast i form av beredskapsarbete utan även i form av mera långsiktiga åtgärder. Det var också anledningen till att förre industriministern, som hade hand om dessa frågor, avlade besök i kommunen, hade diskussioner och försökte finna lösningar på länsplanet. Men tyvärr har kommunen inte känt något stöd från folkpartiregeringen, och jag ställer frågan till arbetsmarknadsministern: Varför har arbetsmarknadsministern inte något intresse för en glesbygdskommun med så extrema problem som just Uppvidinge kommun har?

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Både Rune Gustavsson och jag har konstaterat att Uppvidinge kommun tillhör den grå zonen. Då bör ett f. d. statsråd känna till att den grå zonen inte kan få den förmån det gäller i fråga om industrihusen. Vi har under årens lopp gjort ett par undantag, men då har det gällt alldeles exceptionella förhållanden. Det vet Rune Gustavsson om. Några sådana villkor som motiverar detta föreligger inte i Uppvidinge kommun. I så fall skulle flera kommuner ha samma möjlighet att få just dessa bidrag, då de är jämförbara med Uppvidinge.

Rune Gustavsson säger sedan att det här är fråga om politisk vilja att hjälpa Uppvidinge kommun. Den här kommunen har ett besvärligt sysselsättningsläge. Därför har det också under årens lopp gjorts väldigt mycket för att

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om arbetsmark-
nadsstöd till Upp-
vidinge kommun*

underlätta och förbättra kommunens sysselsättningssituation. Betydande lokaliseringsstöd har beviljats. Sedan lokaliseringsstödet infördes har 14 av kommunens ca 20 företag beviljats drygt 30 milj. kr. i stöd. Av detta belopp har ca 20 milj. kr. utbetalats under de senaste tre åren. Av det totala lokaliseringsstödet för hela Kronobergs län har Uppvidinge kommun fått ca två tredjedelar. Det har alltså gjorts stora satsningar för att förbättra kommunens sysselsättningsläge, och jag tycker att det är orimligt om Rune Gustavsson påstår något annat.

Mitt intresse för den här kommunen är förvisso stort, och jag har f. n. min uppmärksamhet i hög grad fäst på Uppvidinge kommun. Det kan jag försäkra Rune Gustavsson om, varför den beskyllning som senast gjordes här enligt min mening var mycket malplacerad.

RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag vill inte påstå att det uttrycket är malplacerat. Det stämmer direkt in i bilden. Här är det fråga om en krissituation. Jag har redovisat faktiska siffror om dagsläget och den utveckling som man kan se framför sig. Jag delar inte arbetsmarknadsministrerns synpunkter på den s. k. grå zonen. Jag har också, som herr Wirtén vet, suttit i arbetsmarknadsstyrelsen och jobbat med de lokaliseringspolitiska frågorna. Och såvitt jag kan finna är det här sannerligen ett område där man skulle kunna tillämpa just denna stödform.

När det sedan gäller den politiska viljan skulle jag vilja säga: Jämför det stöd som herr Wirtén och regeringen varit med om att genomföra för varven och för sådana stora orter som Göteborg med förhållandena för denna lilla kommun! Det går inte att rycka på axlarna och komma ifrån detta, Rolf Wirtén, för det här är sådana problem som man inte kan springa ifrån.

Jag förstår det kommunalråd i Uppvidinge kommun som, när det här negativa beslutet kom från regeringen, fällde yttrandet: I folkpartiets Sverige finns det inte utrymme för Uppvidinge kommun.

Jag hoppas att Rolf Wirtén verkligen försöker tränga in i den situation som Uppvidinge i dag befinner sig i och kanhända då ser problemen med litet annorlunda ögon än vad som tydligen var fallet när det negativa beslutet fattades i regeringen.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Rune Gustavssons debattkonst är litet märklig, men jag skall inte kommentera den så mycket.

Får jag bara säga: Mitt intresse för Uppvidinge kommun – det sade jag i min förra replik – kan manifesteras inom en mycket kort tidrymd, och jag skulle kunna påstå att om man då sätter det stöd som kommer Uppvidinge till del i relation till invånarantalet kommer även Göteborg och andra varvsorter att kunna bli överflyglade. Jag tror därför att Rune Gustavsson bör vara litet försiktig med sina snabba domar.

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om arbetsmark-
nadsstöd till Upp-
vidinge kommun*

RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Det räcker inte med beredskapsarbeten om man skall lösa problem av det här slaget. Det är detta som de kommunala representanterna i Uppvidinge kommun också anser. Vi måste göra satsningar för en långsiktig lösning. Och här hade de funnit en modell som de trodde skulle få regeringens stöd, och den modellen hade medverkat till en lösning på sikt.

Beredskapsarbeten fyller en funktion i dagsläget, men inte på sikt.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Det förhåller sig så att det riksdagsutskott som skrev om hur beredskapsmedel kunde användas för industrihus direkt angav att det skulle gälla det inre stödområdet. Uppvidinge kommun ligger uppenbarligen inte där, Rune Gustavsson. Det är ändå ett känt faktum. Här är det alltså klart att vi inom regeringen följt de bestämmelser som gäller vid handläggningen av detta ärende.

Därmed tror jag att vi kan avsluta debatten och bara konstatera att det är en korrekt handläggning som skett, att Uppvidinge kommun fått en större hjälp i fråga om industrisatsningar än kanske de flesta andra kommuner under årens lopp och att det fortfarande finns ett viktigt företag inom kommunen som jag har min uppmärksamhet på för att hjälpa till fortsatt verksamhet.

RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Att Uppvidinge kommun under årens lopp fått stöd för verksamheten är riktigt. Men nu är det dagsläget vi diskuterar, Rolf Wirtén.

I det svar jag fått står det som redovisning av behandlingen i riksdagen: "Detta ledde till att ett nytt anslag, Bidrag till kommunala industrilokaler, togs upp under industridepartementets huvudtitel. Vidare innebar beslutet att stöd i undantagsfall skall kunna lämnas även i det allmänna stödområdet."

När jag då tar upp den grå zonen menar jag att mellan det allmänna stödområdet och den grå zonen får vi inte ha några knivskarpa gränser. Den grå zonen har kommit till för att brygga över gränser.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag är förvånad över Rune Gustavssons sätt att föra den här debatten. Nog trodde jag att det var klart att det föreligger en skillnad mellan begreppen det allmänna stödområdet och den grå zonen. Det är, precis som Rune Gustavsson nu citerade, inom det allmänna stödområdet som den här bidragsformen kan komma i fråga. Därför säger jag än en gång: Det här är en korrekt handläggning, och det finns inget att invända mot den.

Får jag också säga att jag fortfarande har mitt intresse riktat mot Uppvidinge kommun i det aktuella läget, och att vi kommer att pröva framställningar som gäller sysselsättningen i just denna kommun inom kort.

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om kompensati-
onen för merkost-
nader på grund
av anlitande av
postens lördagsser-
vice*

RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Vi har inte diskuterat frågan om en korrekt eller icke korrekt handläggning. Vi har diskuterat den politiska viljan. Hade den funnits hade det också funnits möjligheter att följa upp det arbete kommunen gjort.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Om man har aldrig så god politisk vilja kan man inte sätta sig över den skrivning riksdagen gjort i fråga om denna stödform. Det får Rune Gustavsson också finna sig i.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om kompensationen för merkostnader på grund av anlitande av postens lördagsservice

Jordbruksministern ERIC ENLUND erhöll ordet för att besvara *Kurt Hugossons* (s) den 18 januari anmälda fråga, 1978/79:293, och anförde:

Herr talman! Kurt Hugosson har frågat mig om jag anser det ur principiell synpunkt vara riktigt att landets jordbrukare som enda yrkesgrupp skall få kompensation för den merkostnad som drabbar alla medborgare som vill utnyttja postens lördagsservice.

Statens jordbruksnämnd lade den 8 december 1978 fram förslag till regeringen om storleken och fördelningen av det belopp som i enlighet med gällande riktlinjer borde utgå till jordbruket och viss livsmedelsindustri fr. o. m. den 1 januari 1979 till följd av kostnadsutvecklingen m. m. Förslaget lades fram efter överläggningar och i samförstånd med lantbrukarnas förhandlingsdelegation och konsumentdelegationen.

Förslaget, som godkändes av regeringen den 18 december 1978, innebär att jordbruket och viss livsmedelsindustri tillförs totalt 258 milj. kr. per år fr. o. m. den 1 januari 1979. Av detta belopp avser 169 milj. kr. kostnadskompensation för prisökningar på jordbrukets produktionsmedel, häri inbegripet vissa tjänster, bl. a. kostnader för porto och telefon. Prisökningar på jordbrukets produktionsmedel mäts med lantbruksekonomiska samarbetsnämndens produktionsmedelsprisindex (PM-index). Per den 1 januari läggs utvecklingen av PM-index under perioden april-oktober till grund för justeringen. PM-index steg under denna period år 1978 med 1,76 %. Härav avsåg 0,01 procentenhet ökade kostnader för postens ändrade lördagsservice, vilket motsvarar ca 1 milj. kr. Detta sätt att beräkna kostnadskompensationen har fastlagts av riksdagen efter överenskommelse mellan jordbruksnämnden, företrädare för jordbruket och konsumenterna. På detta sätt kompenseras jordbrukaren i sin egenskap av företagare för inköp av produktionsmedel och tjänster från andra sektorer. Ersättning för jordbrukarnas eget arbete kompenseras på annat sätt.

Beräkningen av produktionsmedelsprisindex handhas av lantbruksekonomiska samarbetsnämndens indexgrupp som består av företrädare för

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om kompensati-
onen för merkost-
nader på grund
av anlitage av
postens lördagsser-
vice*

lantbruksekonomiska samarbetsnämnden, statens jordbruksnämnd, statens pris- och kartellnämnd, statistiska centralbyrån samt konsumenterna och jordbruket. Man var inom gruppen enig om att index för porto och telefon i PM-index skulle beräknas enligt den princip som tidigare tillämpats, dvs. att dessa avgifter skulle behandlas på samma sätt som statistiska centralbyrån räknar i konsumentprisindex.

Denna fråga diskuterades sedan vid jordbruksprisöverläggningarna inför den 1 januari 1979. Både lantbrukarnas förhandlingsdelegation och konsumentdelegationen godtog därvid den beräkning av PM-index som kom att tillämpas för kostnadskompensationen per den 1 januari 1979.

Jordbrukarna är inte den enda yrkesgrupp som får ersättning för merkostnaden till följd av postens ändrade lördagsservice. Givetvis har andra företagargrupper möjlighet att kompensera sig för sådana ökade kostnader genom prishöjningar.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på min fråga.

Förra året införde posten särskild avgift om man vill utnyttja dess lördagsservice. När man nu ser vilka konsekvenser detta fått, blir man en aning förvånad. När staten skulle göra upp räkningen med jordbrukarna angående kompensation för prisstegringar under andra halvåret 1978 fick man alltså avsätta 1 milj. kr. till lantbrukarna för att de fått extra kostnader på grund av lördagsservicen.

I det långa och mycket utförliga svar som jag har fått av jordbruksministern redovisar han principerna för beräkning av kostnadskompensationen, och hans slutsats är naturligtvis helt riktig. I den här konstruktionen av produktionsmedelsprisindex skall postkostnader och telekostnader vägas in när man skall kompensera lantbrukets representanter för prisutvecklingen.

Jag har frågat om jordbruksministern tycker att detta är principiellt riktigt. Jag har fått en redovisning av beräknings sättet, men jordbruksministern har inte svarat på min principfråga.

Det bör kanske också sägas att man från konsumenthåll har protesterat mot att denna kostnadspost skall ingå i produktionsmedelsprisindex. Den försämrade och fördyrade service som postverket genomförde under förra året har drabbat alla medborgare. Jordbruksministern säger att jordbrukarna inte är den enda grupp som får kompensation, utan även andra företagare kan höja sina priser. Men huvudparten av svenska folket – vanliga industriarbetare och löntagare – har fått försämrad och fördyrad lördagsservice. Dessa grupper måste betala extra om de går till posten på en lördag, vilket många måste göra därför att denna dag kanske är deras enda möjlighet till det. De får ingen kompensation, utan utöver att betala en extra kostnad för lördagsservice får de som skattebetalare betala kompensation till en yrkesgrupp och genom prisstegringar betala kompensation till en annan.

Jag tycker inte att detta är principiellt riktigt. Naturligtvis missunnar jag inte lantbrukarna den här ersättningen – den är ringa och betyder ingenting ur budgetsynpunkt – men principiellt kan det inte vara rätt att en yrkesgrupp på

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om kompensati-
onen för merkost-
nader på grund
av anlåtande av
postens lördagsser-
vice*

det här sättet blir kompenserad. Jag vill därför fråga: Tycker inte jordbruksministern att vi skall ändra på den här indexprincipen? Den är litet stötande, och många har låtit höra av sig och sagt att den är konstig.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Jag vill erinra Kurt Hugosson om att riksdagen har beslutat att jordbruket skall få en indexbaserad kompensation för sina kostnadsökningar. De experter som har hand om beräkningen av detta index och som noggrant granskar de olika kostnadsposterna var eniga. Dessutom var man vid prisöverläggningarna mellan jordbruksnämnden, konsumentdelegationen och Jordbrukets förhandlingsdelegation överens om kompensationen till jordbruket.

Regeringen fann inte heller anledning att göra någon ändring, och jag vill erinra om att dessa överenskommelser regelmässigt har godkänts av statsmakterna.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag är helt medveten om att vi har tagit detta beslut i riksdagen, och det är inte det jag har syftat på. Men vi har nu fått ett åskådningsexempel på hur reglerna fungerar, och det är från den utgångspunkten jag har ställt den här frågan.

Jag tycker inte att det är rimligt att man skall väga in portokostnader och telefonkostnader som produktionskostnader för denna yrkesgrupp. Hur skall man i detta indexsammanhang kunna avgöra hur stor del av portokostnaderna resp. telefonkostnaderna som hör till en lantbrukares produktionskostnader och hur mycket som hör till hans normala utnyttjande av postens och televerkets service som vanlig medborgare? Det är från de utgångspunkterna jag tycker att den här konstruktionen är felaktig. Kostnadsfördyringarna drabbar ju också alla andra grupper, men de har ingen som helst möjlighet att kompensera sig.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Kurt Hugosson nämner både i sin fråga och i sitt första inlägg här i kammaren beloppet 1 miljon, och den summan kan verka stor. Men om vi utgår från att det finns 130 000 bönder i vårt land, så blir det i genomsnitt 7:70 per bonde, eller det kanske är riktigare att säga per lantbrukarfamilj. Det räcker inte ens till en extra lördagsavgift i kvartalet. Och det är väl ändå troligt att lantbrukaren i sin egenskap av företagare är nödsakad att utnyttja postens lördagsservice i den utsträckningen – alltså inte som privatperson utan som företagare.

Lägger jag därtill att denna genomsnittliga ersättning slår igenom på bondens samlade inkomster och följaktligen beskattas med låt oss säga 60 % marginalskatt, så återstår en behållen ersättning på – om jag räknar exakt – 3 kr. och 8 öre per bonde och år. Det är alltså genomsnittssiffror.

Med detta tycker jag, herr talman, att jag tillräckligt har belyst både det sakliga innehållet i och storleksordningen av det problem som Kurt Hugosson tagit upp i sin fråga.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag sade i mitt första anförande att jag har ställt frågan utifrån principiella utgångspunkter. Jag sade också att det är ett litet belopp och att det blir än mindre om man slår ut det per jordbrukarfamilj. Men det handlar inte om detta, utan det handlar om den princip som skall ligga till grund för kompensationen.

Portokostnader och telefonkostnader är fördyringar som drabbar alla medborgare, och medborgarna får icke någon som helst automatisk kompensation för detta. Jag kan icke se att ett utnyttjande av postens lördagsservice är en förutsättning för att lantbrukaren skall kunna upprätthålla sin produktion och att det därmed skall vägas in i kompensationen.

Det är denna principiella utgångspunkt, herr jordbruksminister, som är bakgrunden till min fråga och inte beloppet. Det är negligeabelt ur statsfinansiell synpunkt.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Av mina svar här framgår, Kurt Hugosson, att jag anser att man inte bör ändra på de förhandlingsresultat man har kommit fram till och följaktligen inte heller på de principer som gäller och de olika faktorer som ingår i produktionmedelsprisindex.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Självfallet skall en förhandlingsöverenskommelse hållas. Det är inte heller den diskussionen jag för, utan det gäller framtiden: Skall dessa kostnader ingå i kalkylerna för produktionsmedelsprisindex? Det är där jag har en annan principiell uppfattning än vad kanske jordbruksministern har.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om sysselsättningen vid Haglöfs Rygsäcksfabrik AB i Borlänge

Försvarsministern LARS DE GEER erhöll ordet för att besvara *Gudrun Sundströms* (s) den 23 januari anmälda fråga, 1978/79:295, och anförde:

Herr talman! Gudrun Sundström har frågat mig om jag är villig att medverka till beslut om fortsatt leverans till försvaret av ryggsäckar i syfte att trygga sysselsättningen vid Haglöfs industri i Borlänge.

Inom det militära försvaret och främst armén finns ett stort behov av ryggsäckar. Hittills har endast en mindre del av detta behov kunnat tillgodoses.

De problem med likviditeten som uppstått inom armén har dock inneburit att också den planerade anskaffningen av ryggsäckar har minskats under budgetåren 1978/79 och 1979/80. Berörda industrier har orienterats om detta i november 1978 av försvarets materielverk.

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om sysselsättning-
en vid Haglöfs
Ryggsäcksfabrik
AB i Borlänge*

Försvarets materielverk kommer att beställa 3 900 ryggsäckar under första kvartalet 1979. Huruvida denna beställning läggs vid Haglöfs Ryggsäcksfabrik AB eller vid någon annan industri kan jag inte lämna något besked om, eftersom detta är en fråga för försvarets materielverk. Som upphandlande myndighet har materielverket att följa upphandlingskungörelsen.

För en kort stund sedan har det blivit klart att det är möjligt att genom omdisposition av anslag mellan budgetåren 1979/80 och 1980/81 lägga ut större beställningar på ryggsäckar under kalenderåret 1979. Möjligheter har därigenom skapats att för betalning under budgetåret 1979/80 beställa 11 700 ryggsäckar. Var dessa skall inköpas beror ju på utfallet av upphandlingen, varför ingen garanti kan lämnas på att visst antal kommer att inköpas just från Haglöfs Ryggsäcksfabrik i Borlänge. Den totala kvantiteten skulle – om den i upphandlingen lades ut på Haglöfs – enligt uppgift vara tillräckligt stor för att detta företag skulle kunna ta tillbaka sitt varsel om uppsägning av viss personalstyrka.

GUDRUN SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min fråga, och särskilt det han sade sist i svaret är det positivt att ta emot i dag.

Bakgrunden till min fråga är egentligen att jag kommer från ett län där det är mycket svårt att få arbete. Detta gäller i synnerhet Borlänge, där det är mycket svårt för kvinnorna att få sysselsättning. Därför har det varit mycket positivt att vi har haft Haglöfs Ryggsäcksfabrik, som till större delen har anställt kvinnor i sitt företag. Där finns 54 anställda, och de flesta är kvinnor. 10–15 personer på företaget arbetar med produkter som försvaret köper. Därför är det mycket angeläget att man i tid går ut och talar om för företaget om det får fortsätta sin produktion. Nu har företaget tyvärr fått vänta på detta besked, och det har gjort att man har gått ut med varsel för personalen. Detta har varit mycket oroande för de anställda. Facket har uppvaktat Borlänge kommun och berättat om sin stora oro inför framtiden, och det gäller även för dem som äger företaget.

Jag har i ett annat sammanhang talat med försvarsministern om att beställningarna från försvaret ofta kommer så sent att man hinner gå ut med varsel, och det är mycket otillfredsställande för personalen. I en ort som Borlänge är vi helt enkelt förtvivlade över arbetssituationen – vi har f. n. 600 arbetssökande, och det gör att en sådan här industri är nödvändig för oss också i fortsättningen.

Jag skulle gärna vilja höra om försvarsministern kan lämna ett ordentligt besked, när företaget kan få meddelande om den beställning som försvarsministern talade om i slutet av svaret, och om det kan vänta sig att få den inom de närmaste dagarna så man kan inrikta sig på att fortsätta att tillverka ryggsäckar för försvaret.

Försvarsministern LARS DE GEER:

Herr talman! Upphandlingen av de 3 900 ryggsäckarna kommer att läggas ut inom några få dagar. När det däremot gäller resterande kvantitet på ca 8 000

ryggsäckar, är upphandlingen i viss mån beroende av hur riksdagen behandlar den motion som kommer från det parti Gudrun Sundström representerar. Om den motionen, som innebär en neddragning av försvarets anslag med 482 miljoner, går igenom måste sannolikt regeringen ta under omprövning om denna utläggning kan äga rum.

Jag vill också säga, till den andra delen av Gudrun Sundströms fråga, att den omfördelning som nu är gjord, enligt det sista stycket i svaret, förutsätter att vi kan köpa lika stor kvantitet budgetåren 1979/80 och 1980/81. Då skulle det bli den jämnhet i leveranserna, som Gudrun Sundström med viss rätt efterlyste. Att det inte har varit så under det gångna året berodde alltså på arméns likviditetssituation under budgetåret 1977/78.

GUDRUN SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Nu påstår försvarsministern att vi vill dra ner försvarskostnaderna, och det är vi överens om i det socialdemokratiska partiet. Men vi vill egentligen ha en annan fördelning av försvarskostnaderna. Det innebär att vi är mycket måna om att utrustningen för t. ex. de värnpliktiga hålls i ett gott skick. Jag ser att försvarsministern i sitt svar har sagt att det behövs ryggsäckar inom försvaret. Då är vi faktiskt överens just på den punkten.

När jag varit ute bland de värnpliktiga har jag kunnat konstatera brister i deras utrustning, som många gånger är ganska nött och sliten. Men efter den här debatten tror jag att jag kan åka hem till Borlänge och säga att försvarsministern och jag är överens på många punkter och att försvarsministern vill medverka till att vi kan gå en ljusare framtid till mötes när det gäller denna industri.

Jag tackar slutligen än en gång för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om den smalspåriga järnvägen på sträckan Götene-Nossebro

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Sten Svenssons* (m) den 18 januari anmälda fråga, 1978/79:289, och anförde:

Herr talman! Sten Svensson har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att påskynda handläggningen av ärendet om den framtida trafikeringen av den smalspåriga bandelen Götene-Nossebro. Han har vidare frågat mig vid vilken tidpunkt ett besked i frågan kommer att lämnas.

Sten Svensson säger i sin fråga att alternativen för bandelen, som endast trafikeras för vagnslaster, är antingen breddning eller nedläggning. Dessa alternativ bildar också utgångspunkten för beredningen av ärendet inom departementet.

Landshövdingen i Skaraborgs län har i en skrivelse till regeringen i oktober 1978 framhållit att godstrafiken på banan successivt minskat och att något

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om den smalspå-
riga järnvägen på
sträckan Göte-
ne-Nossebro*

tillskott inte är att vänta. En breddning av järnvägen kan inte motiveras. Alternativet nedläggning kan därför enligt landshövdingen inte uteslutas.

Frågor om den fortsatta trafikeringen av de trafiksvaga bandelarna kommer att behandlas i den trafikpolitiska propositionen. Även om det är angeläget att påskynda handläggningen av ärendet om bandelen Götene-Nossebro, anser jag att propositionen bör avvaktas, innan beslut om bandelen fattas.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret.

För berörda kommuner är ett snabbt besked i detta ärende mycket angeläget. Den rådande osäkerheten har, som jag påpekat i min fråga, orsakat planeringsproblem på flera orter. I exempelvis de centrala delarna av Skara binds stora markområden upp av den omfattande bangården för den smalspåriga järnvägen. Det är fråga om värdefull mark mitt i centrum, som kan användas för att lösa vitala trafikproblem och för angelägen nybyggnation. Men sådan verksamhet måste, i avvaktan på besked om järnvägens framtid, ligga nere, med allt vad detta i sin tur betyder för sysselsättning och utveckling.

Någon persontrafik har inte förekommit på åtskilliga år. Inget företag kan bygga upp en fungerande trafikförsörjning på basis av SJ:s nuvarande minimala service. Godsmängden har därför blivit mycket blygsam, trots de förutsättningar för godstrafik som finns.

Den här banan går med en förlust på bortåt 4 milj. kr. per år. På en 10-årsperiod innebär det 40 milj. kr., pengar som skulle kunna användas bättre, t. ex. för att elektrificera den bredspåriga banan Gårdsjö-Håkantorp. Därmed skulle de västra delarna av Skaraborgs län få en förbättrad försörjning åtminstone på *en* bana i stället för en dålig beläggning på två banor.

I sammanhanget kan jag erinra om att det pågår en projektering av en planfri korsning vid väg E 3 med anslutning till infart vid Vara. Denna berör västgötabanen. På grund av att besked i den här frågan inte har lämnats måste man i projekteringen räkna med att banan skall finnas kvar, och det kostar 1 milj. kr. extra.

Jag vill fråga kommunikationsministern: Är det rimligt att man får vänta så här länge på ett besked? Är det inte rimligt att SJ bygger upp ett enhetligt och flexibelt system i stället för att driva sin nuvarande låtgåpolitik?

Det sägs i svaret att man skall avvakta den trafikpolitiska propositionen, innan beslut om bandelen fattas. Vad menas med det? Innebär det att vi skall få ett konkret besked i propositionen eller skall vi, efter det att propositionen har behandlats av riksdagen, vänta ytterligare en tid på besked?

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Jag har tidigare här i kammaren som svar på en fråga av Elvy Olsson sagt att jag inte har för avsikt att innan den trafikpolitiska propositionen läggs fram föreslå regeringen några beslut som innebär nedläggning helt eller delvis av järnvägslinjer vid SJ. Det gäller också den här banan.

Eftersom vi dessutom planerar att i propositionen gå in på vilka villkor som bör vara förknippade med eventuella nedläggningar, finns det all anledning att vänta på propositionen. Vi är helt på det klara med behovet av att man inom regionen får ett besked i frågan, och beredningsarbetet på departementet utgår också från detta. Om kommunerna omedelbart efter det att propositionen har lagts fram önskar ett besked i frågan, utan att invänta riksdagens behandling av propositionen, är jag beredd att lämna ett sådant.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Det svar som jag nu har fått skulle alltså innebära att vi inte får något konkret besked i detta ärende i samband med att vi får ta del av propositionen här i kammaren, utan vi får vänta tills regeringen vidtagit åtgärder med anledning av riksdagens beslut. Då blir min fråga till kommunikationsministern: Hur länge skall vi då vänta på att få besked om den aktuella bandelen?

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Om kommunerna, när man har sett vad den trafikpolitiska propositionen innehåller på denna punkt, önskar ett omedelbart beslut från regeringens sida utan att invänta riksdagens behandling av propositionen, är jag, som jag nyss sade, beredd att medverka till detta.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Då kan jag erinra kommunikationsministern om att kommunerna har denna önskan. Uppvaktningar i ärendet har skett med företrädare för kommunerna och länsstyrelserna. Därvid har man just pekat på att man vill ha det här beskedet. Jag upprepar därför min fråga: Är kommunikationsministern beredd att omedelbart efter det att riksdagen har avgjort ärendet snabbt ge ett besked i den konkreta sakfrågan?

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Det viktigaste är att det i propositionen kommer att föreslås att vissa villkor skall vara förknippade med nedläggningsprövning. Därför finns det för kommunernas del anledning att avvakta och ta del av den trafikpolitiska propositionens innehåll.

Överläggningen var härmed slutad.

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om tillämpningen
av förordningen
om tidskriftsstöd*

§ 12 Om tillämpningen av förordningen om tidskriftsstöd

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Göthe Knusons* (m) den 10 januari anmälda fråga, 1978/79:249, till budget- och ekonomiministern, och anförde:

Herr talman! Göthe Knutson har frågat budgetministern om han avser att vidta åtgärder för att åstadkomma att förordningen om stöd till organisationstidskrifter tillämpas i överensstämmelse med riksdagens beslut.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Göthe Knutsons fråga har som bakgrund att presstödsnämnden beviljat tidskriftsstöd till tidningarna Vi, Land och Vi bilägare med vardera över 2 milj. kr., medan presstöd inte beviljats ICA-Kuriren.

I propositionen (1976/77:99) om stöd till organisationstidskrifter föreslog regeringen att det nya stödet skulle gå till tre typer av tidskrifter, nämligen

1. medlemstidskrift,
2. tidskrift som väsentligen framstod som organ för organisation med vissa angivna ideella syften och
3. tidskrift som hade idémässig anknytning till politisk organisation.

I samband med riksdagens behandling av propositionen uppmärksammades i tre motioner frågor om gränsdragningen mellan olika tidningar för vad som kunde betecknas som konsumentintressen. Konstitutionsutskottet behandlade denna fråga utförligt och noterade att de i propositionen föreslagna reglerna skulle resultera i att fyra av de fem tidningar som av nämnden för samhällsinformation (NSI) klassificerades som konsumentfackpress skulle få tidskriftsstöd, därför att de var medlemstidningar, medan den femte inte skulle få något stöd. För att tala i klartext: statligt stöd skulle utgå till tidningarna Vi, Land, Vår bostad och Vi bilägare men inte till ICA-Kuriren. Utskottet menade att detta förhållande innebar "risker för icke avsedda störningar i konkurrensförhållanden mellan tidskrifter med likartat innehåll och jämförbar inriktning". Utskottet uttalade därför: "I de fall då ett omfattande stöd till en eller flera organisationstidskrifter leder till en allvarlig snedvridning av konkurrensförhållandena bör enligt utskottets mening bidrag efter enahanda regler kunna utgå även till eljest icke bidragsberättigade tidskrifter." Härmed ansågs syftet med motionerna i allt väsentligt tillgodosett (KU 1976/77:42). Riksdagen beslutade sedermera att ge regeringen till känna vad utskottet anförde på denna punkt. I förordningen beaktades riksdagens mening genom införande av 7 § med den innebörd som utskottets uttalande hade.

Presstödsnämnden har i december 1978 beslutat att avslå en ansökan från ICA-Kuriren om stöd enligt förordningens 7 §. Motiveringen var att det stöd som utgått till de återopade tidskrifterna, alltså bl. a. Vi och Land, enligt nämndens mening – och här citerar jag direkt ur protokollet – "inte kan antagas medföra en snedvridning av konkurrensförhållandena mellan dessa

tidskrifter och ICA-Kuriren som kan betecknas som allvarlig”.

Presstödsnämndens beslut avser kalenderåret 1977. Ansökan om stöd för kalenderåret 1978 skall inlämnas under våren 1979.

Jag utgår från att en eventuell ny ansökan om statligt stöd från ICA-Kurirens sida kommer att prövas omsorgsfullt och att presstödsnämnden vid sin tolkning av förordningen beaktar riksdagens uttalande. Vid en sådan prövning har nämnden också tillgång till uppgifter om utvecklingen under ytterligare ett år, nämligen det första år under vilket presstöd faktiskt har utgått till de aktuella tidningarna. Då finns alltså ett fylligare underlag att tillgå för en bedömning av hur ICA-Kurirens konkurrensläge påverkats.

GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för det här svaret, som var mycket långt. Jag har läst det i all hast och uppfattar det som ett mycket positivt svar från utbildningsministern. Jag drar alltså slutsatsen att han har samma mening som inte bara jag utan också de allra flesta andra människor i detta land som har läst och hört att ICA-Kuriren inte fick stöd medan konkurrenttidningen Vi fick ett stöd som är betydligt över 2 milj. kr.

Samtidigt kan vi konstatera att konsumentkooperationens tidningar tillsammans – det rör sig om ytterligare ett par – fick sammanlagt 7 milj. – detta medan den enskilda handelns motsvarighet inte fick någonting. Detta uppfattas som en orättvisa, och många anser att det är häpnadsväckande. Det hela har naturligtvis också en principiell sida.

Sedan frågar sig säkert många om presstödsnämnden över huvud taget bryr sig om vad riksdagen har beslutat. Men bakgrunden har utbildningsministern noga redogjort för – bl. a. konstitutionsutskottets uttalande, som klart och tydligt markerar att det var riksdagens uppfattning, när majoritetsbeslutet togs, att det skulle skipas rättvisa. Ingen tidning skulle diskrimineras.

Inom parantes sagt är det min personliga uppfattning att det här exemplet talar för att statsstöd över huvud taget inte skall utgå till tidskrifter eller tidningar av det här slaget. Här rör det sig om organisationstidskrifter, hemmahörande hos organisationer som har en kommersiell verksamhet. De klarar sig alldeles utomordentligt själva. Men nu föreligger beslutet, och jag har pragmatiskt bedömt det hela så att det gäller att skipa den rättvisa som krävs.

Statsrådet liksom kammaren är säkert medveten om att det finns en reservation från två ledamöter i presstödsnämnden, den ene partikamrat med statsrådet. Jag skulle vilja fråga om statsrådet instämmer i skrivningen i den reservationen.

Sedan till slut frågan om ansökan för 1978. Jag utgår från att ICA-Kuriren kommer att lämna in en ansökan, men är det statsrådets uppfattning att man även bör ompröva ansökan för 1977, alltså att det finns möjlighet att få pengar retroaktivt?

Överläggningen var härmed slutad.

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om tillsättningen
av professorer*

§ 13 Om tillsättningen av professorer

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Gunnar Biörcks* i Värmdö (m) den 10 januari anmälda fråga, 1978/79:253. och anförde:

Herr talman! *Gunnar Biörck* i Värmdö har frågat mig om jag kan redovisa huruvida tjänstetillsättningsförfarandet vad avser professorer numera går fortare sedan tjänsteförslagsnämnder inrättades.

Någon fullständig statistik föreligger inte vad gäller den tid som numera åtgår för tillsättande av högre tjänster. En stickprovsundersökning angående tjänst som professor och biträdande professor har emellertid gjorts. Den omfattar 31 tillsättningsärenden och visar att i flertalet fall tiden från sista ansökningsdagen till dess utlåtande över de sökande föreligger förkortats avsevärt. I betänkandet Professorstillsättning redovisades en undersökning av vilken framgick att motsvarande tidsperiod i 133 ärenden avgjorda under åren 1971 och 1972 i flertalet fall varierade mellan 8 och 11 månader. Numera är det mestadels fråga om kortare tid än 8 månader. Inte i något av de nu undersökta fallen var tiden längre än 13 månader. I den tidigare undersökningen hade i 10 % av ärendena krävts mer än 14 månader för att få fram sakkunnigutlåtandena.

Vidare synes den fortsatta handläggningen av ärendet ske snabbare. Det torde oftast vara så att tjänsteförslagsnämnden sammanträder kort efter det att de särskilda ledamöterna blivit utsedda och sedan håller kontinuerlig kontakt. Härigenom blir även tiden mellan sakkunnigutlåtanden och slutligt förslag kortare än förr. Tiden mellan förslag och utnämning torde inte ha påverkats nämnvärt av tjänsteförslagsnämndernas införande.

GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Tillåt mig att till utbildningsministern framföra mitt tack för hans – som alltid – lika snabba som sakliga svar.

Vid den rasing av fakulteternas funktioner, och därefter även av deras struktur, som inleddes av U 68 och som sedan bekräftades av 1975/76 och 1976/77 års riksdagar, var eliminerandet av fakulteternas befattning med professorstillsättningarna en av de viktigaste åtgärderna. Från min numera ganska långa erfarenhet av fakultetsarbete hade jag ett intryck av att fakulteternas behandling av sådana ärenden mestadels var mycket upplysande men att den sällan var ansvarig för nämnvärda förseningar av ärendena. När man då uppfann tjänsteförslagsnämnderna – som i likhet med de nya fakultetsnämnderna innebär en ofantlig maktkoncentration till ett litet fåtal utan egentlig insyn utifrån – var ju ett av huvudargumenten att detta skulle påskynda tillsättningsproceduren.

Från den fakultet, vars ärenden jag fortfarande i viss utsträckning kan observera, har jag inte fått det intrycket att någon påfallande förkortning av behandlingen av dessa tillsättningsärenden inträffat. Det är därför jag ansett det även vara av allmänt intresse att få reda på hur det egentligen förhåller sig med den här saken.

Jag kan nu konstatera – och jag tackar för det – att en stickprovsundersökning visat en inte särskilt stor men ändå sannolikt säkerställd förkortning av tillsättningsförfarandet.

Jag har ingen annan kommentar till utbildningsministerns svar än att jag skulle vilja föreslå honom att, inom ramen för den allmänna översynsverk-samhet som försiggår på högskoleområdet, låta komplettera stickprovsundersökningen med en undersökning av något större omfattning – lämpligen av samma storleksordning som vid den tidigare utredningen – och med en uppdelning också på de olika fakulteterna.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Jag är inte alls främmande för att göra den undersökning som Gunnar Biörck i Värmdö föreslår, men personligen finner jag en annan aspekt vara ännu mera angelägen, nämligen att närmare belysa förhållandet mellan å ena sidan sakkunnigutlåtandena och å andra sidan tjänsteförslagsnämndernas ställningstaganden. Jag kan väl i denna förtroliga krets få avslöja att såvitt jag vet inte någon regering i ett enda fall, där alla sakkunniga varit ense, gått emot de sakkunniga, även om tjänsteförslagsnämnden har följt en annan linje. Därvidlag synes mig grunden för ställningstagandena vara ganska klar. Men det förekommer också att de sakkunniga är splittrade, och i de fallen är bedömningen annorlunda. Jag tror att man både med tanke på rättssäkerheten och med tanke på vikten att fästa betydande avseende vid sakkunnig-förfarandet nog bör följa upp även den aspekten.

GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Jag tycker att det vore mycket bra om utbildningsministern gjorde som han här har skisserat, dvs. också något gick in på innehållet i utnämningssärendena. Jag fäste mig alldeles särskilt vid ett av de ord som utbildningsministern använde, nämligen rättssäkerheten, och jag glädde mig mycket åt att han tog upp den aspekten. Det är ju den som har kommit i skymundan genom att tillsättningsförfarandet har undandragits offentlighet i större utsträckning än vad som skedde tidigare när tillsättningarna avgjordes inom fakulteternas ram.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Om den religionsvetenskapliga utbildningen

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Christina Rogestams* (c) den 16 januari anmälda fråga, 1978/79:281, och anförde:

Herr talman! Christina Rogestam har frågat mig om jag anser att ett visst beslut av linjenämnderna för religionsvetenskapliga linjerna i Uppsala och Lund står i överensstämmelse med intentionerna bakom högskolereformen.

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om den religions-
vetenskapliga ut-
bildningen*

I den nyligen avlämnade budgetpropositionen (1978/79:100 bil. 12 s. 526) har jag erinrat om ett uttalande i 1973 års statsverksproposition (1973:1 bil. 10 s. 335) med innebörd att fullständig religionsvetenskaplig utbildning bör meddelas endast vid universiteten i Uppsala och Lund. Jag har för egen del betonat att denna utbildning kräver ett differentierat utbud som endast nyssnämnda universitet kan svara för. Varken resursläget eller studerandeunderlaget medger enligt min mening en ytterligare spridning av utbildningen. Det är i detta läge viktigt att finna former för utbudet av utbildningen som på ett lämpligt sätt tillgodoser efterfrågan. Enligt vad jag har erfarit söker universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) f. n. att finna en lösning på dessa frågor.

Jag har vidare i nämnda budgetproposition (s. 414) något berört frågan om de lokala utbildningslinjernas roll. Därvid har jag anfört bl. a. att lokala linjer enligt gällande ordning inte får inrättas för att tillgodose sådana behov som redan i allt väsentligt har beaktats genom att riksdagen har inrättat allmänna utbildningslinjer. Jag framhåller vidare att om detta likväl sker innebär detta att regionstyrelsen kringgår riksdagens beslut om lokalisering av allmänna utbildningslinjer.

När det sedan gäller rätten för studerande att tillgodoräkna sig viss utbildning prövas denna fråga av högskoleorganen enligt bestämmelserna i högskoleförordningen.

I fråga om de studerande som har genomgått eller står inför slutförandet av studierna vid den lokala linjen i Göteborg är det givetvis angeläget att dessa inte drabbas på ett orimligt sätt. Regeringen har därför genom beslut den 7 december 1978 medgett att, på grund av de i ärendet föreliggande särskilda omständigheterna, studerande som läsåren 1977/78 och 1978/79 har slutfört religionsvetenskaplig utbildning vid universitetet i Göteborg, vilken i huvudsak svarar mot religionsvetenskapliga linjen vid universitetet i Uppsala och Lund, äger att vid universitetet i Lund utfå examensbevis över teologie kandidatexamen eller bevis över religionsvetenskaplig utbildning.

CHRISTINA ROGESTAM (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsminister Wikström för svaret på min fråga.

Vid universitetet i Göteborg har sedan 1973 anordnats utbildning i ämnesområdet religionskunskap i enlighet med av UKÄ fastställda normalstudieplaner. Till att börja med gavs möjlighet att läsa 40 poäng i ämnet. Sedermera utvidgades tillståndet från UKÄ att gälla för studier upp till 80-poängsnivån inom ämnesområdet religionskunskap. Numera kan studier bedrivas i sådan omfattning att kurserna tillsammans når 120-poängsnivån. Sedan den 1 juli 1977 har det också anordnats en lokal linje om 140 poäng, benämnd tros- och livsåskådningsvetenskaplig linje.

På den lokala linjen har varje år antagits ca 20 studerande. Dessutom finns det mer än 200 studerande som läser enstaka kurser. De flesta är äldre studerande som av familjesociala skäl är bundna till Göteborg.

I en uppvaktning hos Jan-Erik Wikström i november 1978 framställdes

utbildning i Göteborg som en viktig orsak till det vikande studerandeunderlaget i Uppsala resp. Lund. Därför ville man att utbildningsutbudet i Göteborg skulle skäras ner.

Därefter tog resp. linjenämnd beslut av följande innebörd: Studerande som vill fortsätta sin utbildning på den religionsvetenskapliga linjen i Uppsala eller Lund får endast tillgodoräkna sig grundkursen om 40 poäng från studier vid universitetet i Göteborg. Alla övriga kurser som den studerande har läst och som ingår i kursplanen får fr. o. m. den 1 juli 1979 inte tillgodoräknas.

Står ett sådant beslut i överensstämmelse med intentionerna bakom högskolereformen? Jag menar att det inte gör det. Konsekvenserna blir orimliga. De stora universiteten skulle, t. ex. om de drabbas av ett minskat studerandeunderlag i vissa ämnen, genom denna typ av beslut hindra människor från att bedriva delar av sin utbildning vid de mindre högskolorna. Dessutom konstaterar man, utan att ha granskat kursplaner, litteraturlistor, lärarnas kompetens m. m., att genomgångna kurser inte skall tillgodoräknas, bara därför att de har lästs vid ett visst universitet, i detta fall Göteborgs. Ett sådant beslut anser jag helt strida mot intentionerna bakom högskolereformen, och jag beklagar att Jan-Erik Wikström inte är beredd att säga någonting i den sakfrågan i dag.

Jag förstår oron i Lund och Uppsala över det vikande studerandeunderlaget och de effekter som det kan ha på resurstilldelningen för de religionsvetenskapliga studierna, men det finns andra sätt att tackla detta problem än genom att kräva en nerläggning av undervisningen i Göteborg. Dessutom visar en nyligen gjord undersökning att endast ett fåtal av de studerande är beredda att resa till Lund för att fortsätta studierna, om utbildningsmöjligheterna i Göteborg försvinner. Studerandeunderlaget skulle alltså inte öka nämnvärt i Lund resp. i Uppsala. Från Göteborgs sida är vi helt öppna för att diskutera möjliga lösningar, men vi har hittills ställts inför fullbordat faktum.

Avslutningsvis skulle jag vilja ställa några direkta frågor till Jan-Erik Wikström:

Anser statsrådet att det är möjligt

att de som nu påbörjat studier på den lokala linjen om 140 poäng också skall få fullfölja dessa studier,

att deras 140 poäng skall kunna tillgodoräknas för att de skall utfå examensbevis över teologic kandidatexamen eller bevis över religionsvetenskaplig utbildning i Lund eller Uppsala när de blir färdiga, vilket blir om två resp. tre år, och

att studerande som läst eller läser religionsvetenskapliga kurser vid universitetet i Göteborg även efter den 1 juli 1979 skall kunna tillgodoräkna sig dessa vid fortsatta studier i Lund eller Uppsala?

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Jag är angelägen om att ge allt tänkbart stöd till de teologiska fakulteterna i Lund och Uppsala. Jag tror aldrig att vi kan räkna med att få fakulteter inom detta område i Stockholm och Göteborg. Det är uppenbar-

Om den religionsvetenskapliga utbildningen

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om den religions-
vetenskapliga ut-
bildningen*

ligen så, att man både i Uppsala och i Lund är oroad över den minskning av studerandetillströmningen som man där har haft. Detta måste väl vara förklaringen till den ståndpunkt som man har intagit.

Det kan emellertid inte vara utbildningsministrarnas uppgift att ange hur en förordning av det här slaget skall tolkas och tillämpas i det enskilda fallet. Vad som kan utläsas av regeringens ställningstagande i december är att de studerande som påbörjat sina studier naturligtvis inte skall drabbas av en ny tolkning av gällande förordningar, och jag tror inte att Christina Rogestam på den punkten har någon annan uppfattning. Jag tycker att det naturliga skulle vara att regionstyrelsen i Göteborg försökte ta kontakt med den teologiska fakulteten i Lund för att resonera om hur man skall kunna tillgodose det intresse som finns i Göteborg för religionsvetenskapliga studier och samtidigt värna om den teologiska fakulteten och den religionsvetenskapliga utbildningen i Lund.

CHRISTINA ROGESTAM (c):

Herr talman! Från Göteborgs sida har det aldrig varit fråga om att få någon teologisk fakultet i Göteborg, utan vad det har handlat om är möjligheten att få ett något så när brett utbud av kurser på grundutbildningsnivån.

Detta var anledningen till att den lokala linjen startades. Det har under hösten blivit klart att det inte går att konstruera en lokal linje i det här ämnet vilken i tillräckligt stor utsträckning avviker från den allmänna religionsvetenskapliga linjen. Det accepterar vi. Därmed är det helt klart att det inte blir någon ny intagning i höst. Varken regionstyrelsen eller universitetet i Göteborg kommer att satsa pengar för en ny intagning, men vi menar – och jag tolkar utbildningsministern så att också han anser det – att det är helt rimligt att satsa pengar så att de som i dag är inne i utbildningen också skall kunna slutföra den. Då är det naturligtvis för vår del också angeläget att dessa studerande får rätt att tillgodoräkna sig poäng för kurserna för att kunna gå vidare, t. ex. till den praktisk-teologiska utbildningen. Dessutom vill Göteborg ha möjlighet att ha grundkursen plus ett rimligt utbud av påbyggnadskurser. Det är detta som vi har begärt att få. Jag har ingenting emot att regionstyrelsen tar upp en diskussion med Lund – vi har t. o. m. börjat ta den kontakten, och jag hoppas att vi skall kunna få ett positivt resultat. Vad vi beklagar är att den här typen av beslut, som har oroat de studerande mycket, har fattats utan att man i Lund eller Uppsala tagit någon kontakt med ansvariga organ i Göteborg.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Om tidpunkten för inrättande vid universitetet i Linköping av en professur i onkologi

Nr 75

Tisdagen den
30 januari 1979

Utbildningsministern JAN-FRIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Per-Olof Strindbergs* (m) den 17 januari anmälda fråga. 1978/79:287, och anförde:

Herr talman! Per-Olof Strindberg har frågat mig när jag anser att förutsättningar finns för inrättande av en professur i onkologi, dvs. vetenskapen om tumörsjukdomar, vid universitetet i Linköping i enlighet med tidigare fattat riksdagsbeslut.

Universitets- och högskoleämbetet, UHÄ, har i sina förslag till anslagsframställning för budgetåret 1979/80 med hänvisning till riksdagens uttalande om professuren i onkologi antytt att denna kommer att föras fram inför nästa budgetarbete. Jag räknar därför med att det skall vara möjligt att i nästa budgetproposition förelägga riksdagen förslag om inrättande av professuren.

PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Jag och flera med mig blev förvånade när vi upptäckte att den professur i onkologi som riksdagen förra året beställde inte fanns med i årets budgetproposition. Och det är inget som helst tvivel om att det råder besvikelse bland de närmast berörda vid universitetet i Linköping.

Statsrådet säger nu i svaret att han räknar med att det skall vara möjligt att i nästa budgetproposition ta upp denna professur. Jag skulle gärna vilja ställa en fråga: Varför tas den då inte upp i årets budgetproposition?

Det är från många synpunkter allvarligt med den försening som på detta sätt inträffar. Avsaknaden av en professur i onkologi vid universitetet i Linköping medför nämligen problem på en lång rad områden. Jag har redan i min fråga hänvisat till vad utbildningsutskottet sade förra året. Utskottet påpekade då: "Tjänsten är av betydelse såväl för grundutbildningen, forskarutbildningen och forskningen vid universitetet som för den onkologiska vården i regionen." Och det är inget som helst tvivel om att det på alla dessa områden uppstår problem genom denna försening.

Det är – utan en professur i tumörforskning – svårare att kombinera undervisning och vård. Det är svårare att rekrytera läkare inom denna specialitet. De vill gärna utbilda sig till specialister och kan inte i Linköping få den forskarutbildning som de gärna vill ha i och med att universitetet saknar denna professur. Från vårdsynpunkt är det naturligtvis ytterligt betänkligt att universitetet inte har denna professur. Cancer är i alla fall en av våra stora folksjukdomar. Linköpings sjukhus är dessutom universitets- och region-sjukhus i en tätbefolkad region. Det gäller ju att, inte minst inom den öppna vården, på ett så tidigt stadium som möjligt upptäcka förekomsten av cancer och kunna ställa rätt diagnos. För detta fordras utbildning, och för det fordras en professur i onkologi.

Det är alltså även från de vårdsökandes synpunkt inte acceptabelt med

*Om tidpunkten
för inrättande vid
universitetet i Lin-
köping av en pro-
fessur i onkologi*

*Om tidpunkten
för inrättande vid
universitetet i Lin-
köping av en pro-
fessur i onkologi*

detta uppskov. Jag vill direkt fråga statsrådet: Varför har denna försening inträffat? Förseningen är utomordentligt beklaglig från många synpunkter.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Beredningen av förslag om nya professurer tillgår normalt så, att UHÄ i sina förslag till anslagsframställning lämnar ett underlag för regeringens ställningstagande. UHÄ försöker då, med planeringsberedningarnas hjälp, att väga samman de olika önskemålen inom en sektor, i det här fallet de medicinska fakulteterna.

I sina förslag inför årets budgetproposition har UHÄ prioriterat professurer inom områden som riksdagen tidigare visat stort intresse för, t. ex. yrkesmedicin, infektionssjukdomar som har betydelse för den reumatologiska forskningen, psykiatri och geriatrik. Därutöver säger sig UHÄ för det följande budgetåret vilja föra fram den av riksdagens senast begärda professuren på det medicinska området, nämligen den i onkologi.

Även jag måste naturligtvis göra prioriteringar av resurser, mellan sektorer och inom sektorer. När det gäller fördelningen av professurer mellan sektorer konstaterar jag att två sektorer i år står i särklass i mina förslag – vårdsektorn och tekniksektorn. Dessa två områden får vardera fem helt nya professurer. Jag har i det läget inte ansett det vara möjligt att nu föra fram ytterligare professurer inom de medicinska fakulteterna.

Ett förslag om inrättande av professuren i onkologi redan den 1 juli i år skulle ha medfört att någon annan angelägen professur inom det medicinska området hade fått vänta till ett senare budgetår. Med hänsyn till den av UHÄ aviserade prioriteringen för nästa budgetår har jag, som jag nyss antydde i mitt svar, bedömt att förutsättningar för att inrätta professuren i onkologi i Linköping kommer att föreligga inför nästa budgetproposition.

PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag förutsätter att departementschefen gör prioriteringar över hela fältet inom utbildningsdepartementet.

Låt mig ta ett enda exempel: Utöver skolöverstyrelsens anslagsäskanden till studiecirkelverksamhet har departementschefen plussat på anslaget till 71,4 milj. kr. I det fallet fanns det resurser. Det gäller ett område där anslagen från 1975 till 1978 har stigit med i runt tal 50 % – från 32 kr. till 47 kr. per timme. Det anslaget vill statsrådet plussa på med ytterligare 2 kr. per timme, dvs. till 71,4 milj. kr. för budgetåret. Men när det gäller en viktig professur som denna, som är avgörande för forskning och vård, har statsrådet ansett att prioriteringarna inom departementet kan göras på det här viset. Jag är något förvånad.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Om den grundläggande vårdyrkesutbildningen i Linköping

Nr 75

Tisdagen den
30 januari 1979

Utbildningsministern JAN-FRIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Christer Nilssons* (s) den 18 januari anmälda fråga, 1978/79:288, och anförde:

Herr talman! Christer Nilsson har frågat mig när jag har för avsikt att tillsätta en utredning om en ny organisation av den grundläggande utbildningen för vårdyrken i Linköping.

Jag redovisade i fjolårets budgetproposition ett förslag från universitets- och högskoleämbetet om en sammanhållen vårdutbildning av delvis nytt slag, avsedd att genomföras i Linköping. Utredningen Vård 77 har därefter i sitt betänkande Ny vårdutbildning från sina utgångspunkter belyst förslaget. Vård 77 har tillstyrkt att frågan utreds med sikte på en framtida försöksverksamhet i Linköping. Vård 77 har bl. a. påpekat att en studieorganisation av det slag som utredningen föreslår ökar möjligheterna att åstadkomma den samordning mellan skilda vårdutbildningar som en försöksverksamhet skulle bygga på. Vård 77:s förslag har remissbehandlats under hösten. De remissinstanser som har tagit upp utredningens behandling av försöksverksamheten i Linköping har varit positiva till förslaget.

Jag avser att föreslå regeringen att under innevarande riksmöte lägga fram en proposition på grundval av Vård 77:s förslag. Jag kommer därvid bl. a. att föreslå riktlinjer för den framtida studieorganisationen för flertalet utbildningar inom vårdsektorn. Det är därför naturligt att det aktuella utredningsuppdraget bereds tillsammans med Vård 77:s övriga förslag.

CHRISTER NILSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Wikström för svaret. Bakgrunden till frågan är att utredningen om en fullständig läkarutbildning och ett regionalt hälsouniversitet i Linköping, som enligt Vård 77 och utbildningsutskottet skulle ha startat i höstas, ännu inte påbörjats. Nu säger utbildningsministern att utredningen kommer att tillsättas i samband med att den vårdpolitiska propositionen presenteras. Det är ett positivt besked, även om en viss tid gått förlorad. Då utredningen har en stark anknytning till Östergötland hoppas jag att utredningens kansli förläggs till Linköping och att utredningsarbetet sker i nära samarbete med universitetet i Linköping och UHÄ.

Överläggningen var härmed slutad.

Om den grundläggande vårdyrkesutbildningen i Linköping

Tisdagen den
30 januari 1979

Om Sveriges ställningstagande till förslaget om en nordisk TV-satellit

§ 17 Om Sveriges ställningstagande till förslaget om en nordisk TV-satellit

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Georg Anderssons* (s) den 15 december anmälda interpellation, 1978/79:114, och anförde:

Herr talmän! Georg Andersson har frågat mig dels om jag anser att kultur- och programpolitiska motiv skall vara avgörande för Sveriges ställningstagande till Nordsatprojektet, dels om regeringen kommer att säga nej till ytterligare statsbidrag till ett av statens delegation för rymdverksamhet initierat program för utveckling av svensk industri inom rundradiosatellitområdet för att därmed medverka till att full handlingsfrihet kan bibehållas inför beslut om Nordsatprojektet våren 1980.

1. Mitt svar på den första frågan är ett obetingat ja. Nordsatutredningen, som tillsatts av nordiska ministerrådet, har enligt sina direktiv bl. a. att överväga de kultur- och programpolitiska konsekvenserna av ett nordiskt programutbyte via satellit i relation till de övergripande målen för kulturpolitiken och kultursamarbetet i Norden. Huvuduppgiften är att undersöka i vad mån ett sådant programsamarbete bidrar till utvecklingen av en bättre språkförståelse och rikare gemenskap mellan de nordiska folken samt i vad mån det erbjuder förutsättningar för sådana insatser av hög kvalitet för vilka de enskilda länderna var för sig saknar tillräckliga resurser och genom vilka kulturlivet i vid mening i de enskilda länderna och inom de skilda etniska och språkliga grupperna i Norden kan förstärkas och berikas.

Härvid har utredningen att beakta de synpunkter som kommit till uttryck i remissvaren på den tidigare Nordsatutredningen, den s. k. statssekreterarrapporten.

Utredningen skall vidare analysera frågan om nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit med hänsyn till mediapolitiken i övrigt samt ägna särskild uppmärksamhet åt frågan, om publikvanorna kommer att förändras genom ökade valmöjligheter och konsekvenserna för barnpubliken.

Det är först när utredningen belyst bl. a. här refererade frågor och när remissyttranden på utredningens förslag inhämtats som den svenska regeringen kan ta ställning till frågan om ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit.

Självfallet är det också dessa frågor, jämte kostnaderna för projektet, som skall vara avgörande vid beslutsfattandet. Av betydelse för ett slutgiltigt ställningstagande bör enligt min mening också vara resultaten av de fortlöpande överläggningar med upphovsmännens företrädare som f. n. pågår.

2. Vad gäller Georg Anderssons andra fråga – om de industripolitiska åtgärderna för utveckling av teknik för rundradiosatelliter – vill jag efter samråd med chefen för industridepartementet svara följande.

Statens delegation för rymdverksamhet är enligt sin instruktion central förvaltningsmyndighet för frågor om statens stöd till rymdtekniskt utvecklingsarbete. Som verkställande organ åt delegationen fungerar i allmänhet

Svenska rymdaktiebolaget. Ett av delegationens delprogram avser industriutveckling syftande till att genom studie- och utvecklingsuppdrag till svensk industri höja konkurrensförmågan när det gäller kvalificerad rymdutrustning. Vid medelsberäkningen för ändamålet innevarande budgetår uttalade föredraganden, dåvarande statsrådet Johansson, att programmet "borde inriktas mot att höja den svenska industrins kompetens vad gäller utrustning för direktsändning av radio- och televisionsprogram från satelliter med hänsyn till att denna teknik eventuellt kan komma att tillämpas i ett gemensamt nordiskt projekt under 1980-talet" (prop. 1977/78:111, s. 139). Riksdagen hade ingen erinran häremot.

Genom rymddelegationens utvecklingsprogram ökar enligt min mening handlingsfriheten i stället för att minska, som Georg Andersson påstått. Det är självklart att det finns behov av en viss industriell beredskap för den händelse beslut fattas att realisera Nordsatprojektet. Det rör sig dock om ett projekt av en sådan storlek att det från industri- och sysselsättningspolitisk synpunkt vore klart olämpligt om nordisk industri genom bristande industripolitiska förberedelser saknade realistiska möjligheter att hävda sig i en hård internationell konkurrens. Skulle beslut fattas att inte sända upp Nordsat får svensk rymdindustri använda sitt kunnande på andra marknader eller för andra uppgifter.

I enlighet med denna uppfattning och mot bakgrund av den snabba internationella utvecklingen på området och – för att citera rymddelegationen – mot bakgrund av "behovet av att – oberoende av Nordsatprojektet – öka svensk industris systemtekniska kunnande" har rymddelegationen beslutat att innevarande budgetår ställa 2,5 milj. kr. till förfogande för ett industriutvecklingsprogram inom rundradiosatellitområdet. Delegationen förutsätter ett fortlöpande samråd med televerket, som tillsammans med de övriga nordiska teleförvaltningarna svarar för den tekniska utredningen om Nordsatprojektet.

Delegationens bedömning är således att programmet oberoende av Nordsatprojektet är angeläget för att hävda svensk industris rymdkompetens. Att programmet sedan mot bakgrund av den pågående Nordsatutredningen i högre grad än eljest inriktas mot sådan teknik och utrustning som kan komma att tillämpas i detta projekt är naturligt men kan naturligtvis inte tillåtas binda det framtida ställningstagandet till Nordsat.

Vad kostnaderna beträffar är det riktigt att dessa av rymdbolaget totalt beräknats till 9 milj. kr. under förutsättning dels att programmet fortsätter nästa budgetår, dels att vissa delar finansieras av den berörda industrin själv samt inom ramen för ett av det europeiska rymdorganets utvecklingsprogram.

Huruvida arbetet skall löpa vidare nästa år är enligt min mening en fråga för rymddelegationen att bedöma inom ramen för de medel som ställs till delegationens förfogande. I detta sammanhang vill jag dock nämna att Georg Anderssons jämförelse mellan kostnaderna för rymddelegationens utvecklingsprogram och de svenska kostnaderna för nordiska ministerrådets utredningsarbete håltar i flera avseenden.

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om Sveriges ställ-
ningstagande till
förslaget om en
nordisk TV-satellit*

För det första kan den svenska andelen av kostnaderna innevarande budgetår beräknas till storleksordningen 2,3 milj. kr. inkl. televerkets kostnader för den tekniska utredningen.

För det andra låter sig rymddelegationens stöd till industriell utveckling inom högteknologisektorn svårligen jämföras med kostnaderna för ett utredningsarbete beträffande formerna för TV-distribution i Norden – det är enligt min mening fråga om två ojämförbara storheter.

Sammanfattningsvis vill jag konstatera att de pågående industristudierna varken kan eller får påverka ställningstagandet till Nordsat och att detta ytterst kommer att dikteras av kulturpolitiska motiv i vidaste bemärkelse.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för att jag fått ett fylligt svar på mina frågor om utredningsarbetet kring Nordsatellitprojektet.

Det är med glädje jag tagit del av Jan-Erik Wikströms svar på min första fråga. Kultur- och programpolitiska motiv skall vara avgörande för Sveriges ställningstagande, säger utbildningsministern. Det är bra. Det fortsatta utredningsarbetet skall beakta de synpunkter som kommit till uttryck i remissvaren på den tidigare Nordsatutredningen. Även om detta är en självklarhet, så är det väldigt bra att Jan-Erik Wikström betonar detta särskilt. De svenska remissvaren var till överväldigande delen negativa. Det var väl bara de som representerade affärsintressen som i den svenska opinionen ställde sig helt positiva till förslaget. Vi har f. ö. för två år sedan haft en diskussion om tolkningen av remissvaren.

Jan-Erik Wikström framhåller också att utredningen skall ta hänsyn till mediapolitiken i övrigt och ägna särskild uppmärksamhet åt konsekvenserna av ökade valmöjligheter för barnpubliken.

Som jag i tidigare debatter i denna fråga har framhållit så talar många kulturpolitiska och programpolitiska argument emot projektet med en nordisk TV-satellit. Betänkligheter börjar nu anmäla sig från flera håll. Jag tänker bl. a. på en ledare i Dagens Nyheter för någon vecka sedan. Det är hoppingivande att även denna s. k. oberoende liberala röst i presskören anger denna ton.

Man har också anledning förvänta sig att den svaga minoritetsregering som folkpartiet nu bildar beaktar det växande motståndet mot Nordsatellitprojektet inom de största oppositionspartierna. Centerpartiet ställde sig vid sin stämma avvisande till Nordsatellitprojektet. Socialdemokratiska partikongressen avvisade det förslag om en nordisk TV-satellit som lagts fram. Det saknar tillräckliga kulturpolitiska motiveringar, ansåg man.

Mot denna bakgrund är det ytterst angeläget att inga bindningar görs till detta projekt under pågående utredningsarbete. Det är därför jag har ställt fråga 2. Svaret på den frågan är inte tillfredsställande. Utbildningsministern säger att rymddelegationens utvecklingsprogram ökar handlingsfriheten. Det är att tala mot bättre vetande. Erfarenheten har visat oss att stora investeringar i teknik, utrustning och utvecklingsarbete alltid blir ett argument för att få fortsätta och fullfölja projektet. När man kommit så långt i utveck-

Om Sveriges ställningstagande till förslaget om en nordisk TV-satellit

lingsarbetet och bundit resurser för ett visst projekt, kommer regelmässigt sysselsättningsargument in i bilden. Debatten om B3LA är ett betydande exempel i det här sammanhanget.

Jan-Erik Wikström säger också: "Det rör sig dock om ett projekt av en sådan storlek att det från industri- och sysselsättningspolitisk synpunkt vore klart olämpligt om nordisk industri genom bristande industripolitiska förberedelser saknade realistiska möjligheter att hävda sig i en hård internationell konkurrens." Detta antyder en betydande risk för att regeringen låter projektet få förvandlas till ett industripolitiskt projekt. Och då kan de kulturpolitiska synpunkterna komma i kläm. Det ligger ett stort ansvar på kulturministern i denna fråga. Skall kulturen kunna hävda sig, då måste tekniken tyglas.

Min fråga nr 2 gällde huruvida regeringen i nuvarande läge kommer att säga nej till ytterligare statsbidrag till Rymdbolagets utvecklingsprogram för Nordsat. Målsättningen för detta program är: "Vid den tidpunkt i början på 1980-talet då ett beslut om Nordsat kan förväntas skall det finnas en klart definierad, trovärdig och industripolitiskt attraktiv roll för den svenska rymdindustrin."

Det första etappmålet för programmet är att senast den 15 oktober i år lägga fram en rapport som skall kunna utgöra underlag för en riktad offertförfrågan till en nordisk industrigruppering med svensk industri i spetsen om leverans av Nordsatsystemet. Lägg märke till datumet, den 15 oktober 1979. Det är en tidpunkt då den nordiska utredningsrapporten rimligtvis är ute på remiss och politikerna ännu inte hunnit ta ställning. Saab-Scania och L M Ericsson deltar i programarbetet i egenskap av presumtiva huvudleverantörer. Det sägs i programmet klart ut att de svenska industripolitiska intressena är ledstjärnan för programmet.

Detta program har beräknats kosta 9 milj. kr., varav 5 milj. kr. har anskaffats. Resterande 4 milj. kr. hoppas man kunna erhålla genom att regeringen anvisar särskilda medel.

När jag nu frågar om delegationen kommer att få pengar, svarar Jan-Erik Wikström: "Huruvida arbetet skall löpa vidare nästa år är enligt min mening en fråga för rymddelegationen; att bedöma inom ramen för de medel som ställs till delegationens förfogande." Ja, men min fråga är: Kommer regeringen att ställa pengar till förfogande? Det är det som är frågan. Får de pengar? Vad delegationen vill använda pengarna till är helt klart. Det har de själva sagt. De säger att om pengarna inte anvisas eller om de får mindre än 4 milj. kr., så kommer programmets målsättning inte att kunna uppfyllas.

Jag vill alltså upprepa frågan: Kommer utbildningsministern att medverka till att inte bindningar sker i ett industripolitiskt projekt så att vi bibehåller handlingsfriheten och därmed kan ta ställning utifrån kulturpolitiska, programpolitiska och mediapolitiska aspekter när vi får fram den rapport som utarbetas inom den nordiska utredningsgruppen?

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Jag delar självfallet Georg Anderssons uppfattning att mitt

Tisdagen den
30 januari 1979

Om Sveriges ställningstagande till förslaget om en nordisk TV-satellit

svar var såväl fylligt som klagörande.

Det är riktigt att det förekommit en ledare i Dagens Nyheter kring detta. Tyvärr var den fylld med felaktiga sakuppgifter. Jag tänker t. ex. på de tidsuppgifter som fanns beträffande behandlingen i Nordiska rådet. Där kommer självfallet det ursprungliga tidsprogrammet, som de nordiska regeringarna kommit överens om, att hållas.

Den fråga som Georg Andersson huvudsakligen berört i sitt inlägg är frågan om de industripolitiska förberedelserna.

Satelliter för direktsändning av radio- och TV-program utgör en av de viktigaste utvecklingslinjerna för den framtida rymdtekniken. Såväl inom det europeiska rymdorganet ESA som i USA pågår ett arbete med att utveckla sådana satelliter, och i många länder – vid sidan av de nordiska även t. ex. Frankrike och Västtyskland – pågår diskussioner om direktsändande satellitsystem. Vid en internationell konferens har världens teleförvaltningar redan bestämt vilka frekvenser som olika länder får använda för sådana sändningar.

Vi kan alltså med en hög grad av sannolikhet förutse att det – oberoende av beslutet om Nordsat – under det kommande decenniet kommer att påbörjas direktsändning av TV-program från satelliter till ett eller flera europeiska länder. Marknaden för sådana satelliter kommer att vara stor och även omfatta utvecklingsländer i Afrika, Asien och Sydamerika. För utvecklingsländerna är TV-satellittekniken f. ö. ofta den enda metod som till rimliga kostnader kan ge ett heltäckande TV-system. Det är därför, enligt min mening, både rimligt och nödvändigt att svensk industri skaffar sig kompetens inom detta viktiga teknikområde för att möjliggöra ett framtida svenskt deltagande i leveranser av TV-satelliter och liknande rymdssystem.

I budgetpropositionen har industriministern föreslagit att 3 milj. kr. skall anvisas till rymddelegationen för detta ändamål. Det kommer alltså riksdagen att få tillfälle att pröva.

Jag skulle vilja fråga Georg Andersson: Är det Georg Anderssons mening att Sverige skall avbryta den pågående utredningen om nordisk TV-satellit? Jag skulle vidare vilja fråga: Är det meningen att vi skall förbjuda svensk industri att arbeta med TV-satellitteknik? Jag vill upprepa vad jag sade i svaret, nämligen att avsikten därmed inte är att binda det nordiska ställningstagandet utan att ge svensk och nordisk industri möjlighet att konkurrera på den världsvida marknad som redan är i framväxande. Det skulle vara angeläget att få svar på dessa frågor, då jag till mina socialdemokratiska kolleger i Danmark och Norge är skyldig att redovisa om det i Sverige inte finns förutsättningar att fortsätta utredningsarbetet på nordiskt plan.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jan-Erik Wikström övergår, sin vana trogen, till att ställa frågor till frågaren.

Låt mig kommentera vad Jan-Erik Wikström sade. Han betonade att det, oberoende av Nordsatprojektet, blir en marknad för TV-satellitssystem. Det

kan jag nog tänka mig att det blir. Då man tar del av det utvecklingsprogram jag nu diskuterar med Jan-Erik Wikström, visar det sig dock alldeles uppenbart att det är strikt inriktat på ett förverkligande av Nordsatprojektet. Man talar om att Nordsat utgör den största affärskansen inom överskådlig tid. Här kommer att ställas krav som jag är rädd att de kulturpolitiska synpunkterna och argumenten står sig ganska slätt inför. Även med en driftig och skicklig kulturminister kan det i slutänden bli svårt att hävda kulturpolitiska synpunkter om sysselsättnings- och affärsmässiga aspekter så till den grad har arbetat sig in i just det här projektet. Därmed har jag, tycker jag, också angett att det är detta projekt vi diskuterar och att det är en specialinriktning på detta som jag är rädd för.

Att svensk industri skaffar sig kompetens inom TV-satellitssystemet har jag annars självfallet ingenting emot. Men jag tycker att Jan-Erik Wikström bör vara medveten om vilken klar inriktning detta utvecklingsprogram har när det gäller att förekomma det utredningsarbete som nu bedrivs på nordisk basis. Därmed föreligger uppenbara risker för bindningar.

Den nordiska utredningen innehåller också en teknisk del. En teknisk expertgrupp är tillsatt för att bearbeta just de teknisk-ekonomiska aspekterna. Det utredningsarbetet är uppdelat i två faser. Till den andra fasen – detaljprojekteringen – kommer man, enligt programmet, först när ett positivt politiskt beslut har fattats om att sätta i gång. Men det industriprojekt som rymddelegationen driver avvaktar inte dessa politiska beslut utan är uppenbarligen ute efter att binda politiker. Upplever inte Jan-Erik Wikström en risk för detta? Eller ser möjligen herr Wikström i detta en förhoppning att klara hem en dröm som han har haft, men som jag trodde att han höll på att frångå då jag såg det oberoende liberala pressorganet DN:s ledare, som visade en klar omvändelse i den här frågan?

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Alldeles oavsett vad Dagens Nyheter för tillfället tycker i en eller annan artikel har jag den uppfattning som jag har haft hela tiden, nämligen att man mycket noga skall pröva det nordiska TV-satellitprojektet. Det är klart att jag är glad att jag nu till mina socialdemokratiska regeringskolleger i Norge och Danmark kan säga att den svenska socialdemokratis ledande kulturideolog, Georg Andersson, också anser att utredningsarbetet bör fortsätta.

Vi skiljer oss alltså på den andra punkten. Där menar jag att det är farligt att göra sig beroende av bara amerikanska, tyska och engelska industrier, som sedan länge arbetar med detta. Jag har svårt att se arbetarna i Linköping och Trollhättan och på andra håll i ögonen och säga: Det är viktigt att andra länder får jobba med de här frågorna. Vi skall utreda om vi skall syssla med sådant här i framtiden, men svensk industri skall inte arbeta med det. Och jag har också svårt att förstå hur Georg Andersson skall kunna se dem i ögonen.

Det är självfallet inte fråga om att vi skall binda oss för Nordsatprojektet, utan vad det gäller är att skapa och upprätthålla en rymdkompetens också för svensk industri. Det förvånar mig en smula att jag skall stå ensam på

*Om Sveriges ställ-
ningstagande till
förslaget om en
nordisk TV-satellit*

barrikaden för att kämpa för förstärkta sysselsättningsmöjligheter för t. ex. arbetarna inom flygindustrin, som här är närmast berörda. Jag tycker det är viktigt att man får nya utbildningsmöjligheter så att man inte är beroende enbart av de flygplansprojekt som diskuterats i andra sammanhang.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Det var överraskande att höra det här senaste om att Jan-Erik Wikström står ensam på barrikaden för att kämpa för sysselsättningen. Nu diskuterar vi en fråga om en utveckling på det kultur- och mediepolitiska området, och jag har frågat: Finns det inte en risk för att detta blir enbart en industriell fråga?

Sysselsättning skall vi skapa åt människor i meningsfull verksamhet och inte för att tillverka grejor som vi inte vill ha men som vi kanske på grund av en vettlös planering tvingas skaffa oss.

Jan-Erik Wikström säger att nu är vi överens om att utredningsarbetet skall fortsätta. Vi talar om två olika saker. Vi har gett medel till det utredningsarbete som bedrivs i de nordiska arbetsgrupper som är tillsatta, och det har vi gjort i bred enighet här i riksdagen. Från socialdemokratiskt håll har vi en annan mening om projektet, men vi har sagt: O.K., utred detta förutsättningslöst! Det är viktigt att det görs förutsättningslöst och att inga bindningar sker.

Detta utredningsarbete skall fullföljas och vara klart till mitten av det här året. Men vad vi nu diskuterar är ett utrednings- och utvecklingsarbete som bedrivs parallellt med detta och som tydligen inte har någon politisk styrning. Det är det jag har tagit upp till debatt med Jan-Erik Wikström, och jag har efterfrågat om han inte uppfattar att det finns en risk för att han förlorar det politiska initiativet i den här frågan. Det är han tydligen inte rädd för, och det visar tyvärr hans liberala ansikte också i denna debatt.

Svensk industri skall kunna hävda sig, säger Jan-Erik Wikström, om det blir en Nordsat. Men om vi skulle komma till ett sådant beslut – vilket jag hoppas inte behöver ske – bör vi väl då också kunna bestämma takten. Vi måste väl inte köpa satelliten över en natt och då vara hänvisade till det utvecklingsarbete som andra länder gjort.

· Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Om det är någon skillnad mellan Georg Andersson och mig, så är det väl att jag försöker se frågan i dess kulturpolitiska sammanhang men samtidigt försöker ta mitt medansvar för sysselsättningsfrågorna och frågan om den industriella kompetensen. Vi vet att uppbyggnad av en sådan kompetens är av betydelse t. ex. för den svenska flygindustrin. I flygindustrikommitténs nyligen framlagda betänkande förordar man enhälligt rymdtekniskt arbete som ett område där det är möjligt att ta till vara det tekniska kunnande som flygindustrin representerar och ge sysselsättning åt en del av den personal som i framtiden kan beräknas bli övertalig.

Jag tycker det är en märklig inställning att säga att vi, samtidigt som man i andra länder intensivt arbetar med detta och samtidigt som vi behöver nya

utvecklingsprojekt för svensk flygindustri, skulle mer eller mindre förbjuda dem att syssla med ett område där vi vet att det kommer att finnas en marknad framöver, alldeles oavsett hur vi ser på Nordsat.

Sedan är det klart att vi kommer att ta vårt kulturpolitiska ansvar, och hela frågan om engagemanget i Nordsat skall ju så småningom prövas av den svenska riksdagen. Jag är inte rädd för att ta mitt ansvar på den punkten.

Det som förvånar mig är bristen på konsekvens i Georg Anderssons syn, alltså att man inte samtidigt skulle kunna ta kulturpolitiskt ansvar och förbereda industripolitiska satsningar. Nu tror jag att Georg Andersson är ganska ensam om denna syn, för i de utredningar som jag syftar på har ju socialdemokraterna funnits med och varit överens med oss om att det varit viktigt att vi kan utveckla svensk industris rymdtekniska kunnande.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag betvivlar att socialdemokrater har varit med och givit uttryck åt någon mening i det utvecklingsarbete som vi nu diskuterar. Däremot är vi – och här gör sig Jan-Erik Wikström ständigt skyldig till sammanblandning – med i det utredningsarbete som Nordiska rådet har igångsatt. Men jag har redovisat hur utredningsfaserna är upplagda där. Det sker i det fallet en politisk styrning, och det är viktigt.

Men jag frestas nästan att ta tillbaka det tack som jag uttalade för svaret på fråga 1, för ju längre debatten pågår, desto mera gräver Jan-Erik Wikström ned sig i en gammal entusiasm för det här projektet. Jag ser tydliga spår av den gamla viljan att snabbt driva igenom projektet, och i en sådan utveckling får också ett industripolitiskt argument duga.

Det kanske ligger någon sanning i vad som viskades i en korridor, att en Jan-Erik Wikström närstående folkpartistisk ledamot skulle ha sagt, att nu har vi bara några månader på oss att klara hem det här projektet. Det är väl den iver som sitter i, och det är därför Jan-Erik Wikström är så angelägen att betona sysselsättningsargumentet, oberoende av om vi behöver den här satelliten i kulturpolitiskt hänseende.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Georg Andersson tog tillbaka sitt tack till mig. Jag vill gärna till Georg Andersson framföra ett tack för intressanta och avslöjande inlägg.

Överläggningen var härmed slutad.

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om ifrågasatt
försäljning av Ceaverken AB i
Strängnäs*

§ 18 Om ifrågasatt försäljning av Ceaverken AB i Strängnäs

Handelsministern HADAR CARS erhöll ordet för att besvara *Jörn Svenssons* (vpk) den 11 januari anmälda fråga, 1978/79:260, till industriministern, och anförde:

Herr talman! Jörn Svensson har frågat industriministern om inte en försäljning av Ceaverken i Strängnäs till ett multinationellt företag strider mot nationella intressen och de anställdas trygghet.

Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Jag har här i kammaren den 17 november förra året till Bengt Gustavsson lämnat svar på i stort sett samma fråga som Jörn Svensson nu ställt.

Jag erinrade då om att det finns företag med utländska ägarintressen som är verkamma i Sverige och som på ett mycket konstruktivt och bra sätt medverkar i vår försörjningsberedskap och vår försvarsindustri. Om Ceaverkan skulle övertas av utländsk företagskoncern behövede detta således inte innebära en försvagning av den svenska försörjningsberedskapen med avseende på röntgenfilm och fotosättningspapper.

Fördelen med att försälja Ceaverken till ett multinationellt storföretag i branschen är att bolaget då kontinuerligt skulle tillföras ett tekniskt kunnande som det inte har resurser att anskaffa eller bygga upp på egen hand. Vidare skulle bolaget få tillgång till en världsomspännande marknadsföringsorganisation för sina produkter. Dessa faktorer tillsammans ger enligt min uppfattning Ceaverken den största möjligheten att stoppa förlusterna och långsiktigt leva vidare. En återställd lönsamhet skulle ge den bästa tryggheten såväl för de anställda som för försörjningen i kristid.

Självfallet måste dock en försäljning kringgärdas av sådana villkor att det finns rimlig sannolikhet att syftet uppnås. Inte minst måste stor hänsyn tas till de anställdas uppfattning.

Jag har av Ceaverkens ägare, Statsföretag AB, erfarit att förhandlingar f. n. pågår med ett internationellt storföretag. Det är ännu för tidigt att säga vart dessa diskussioner kan leda.

I väntan på att få klarlagt om grund för en godtagbar försäljningsöverenskommelse finns, har jag för att få ett så fullständigt beslutsunderlag som möjligt bitt Statsföretag beräkna hur mycket det skulle kosta under de närmaste åren att behålla den produktionskapacitet som försörjningsberedskapen kräver. Eventuella konsekvenser för sysselsättningen av detta alternativ skall även belysas.

Regeringen håller således en hög beredskap i den här frågan. Målet är att trygga försörjningen vid en eventuell avspärrning av de produkter som Ceaverken tillverkar, dvs. röntgenfilm och fotosättningspapper. En annan målsättning är att bevara tryggheten för de anställda i Ceaverken. Jag ser i dag med optimism på möjligheterna att klara båda dessa mål.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jörn Svensson är sjuk och har bitt mig att ta emot svaret på hans fråga.

*Om ifrågasatt
försäljning av Cea-
verken AB i
Strängnäs*

Jag tackar för svaret, ehuru det icke gav något annat besked än det handelsministern lämnade i november, och argumentationen förefaller mig lika bristfällig.

Orsaken till att frågan har tagits upp här igen, trots debatten i november, är att konkreta överläggningar just nu pågår om försäljning av det statligt ägda Ceaverken. Det är ju ingen hemlighet – det har omtalats i pressen – att dessa förhandlingar sker mellan Statsföretag och det belgiska multinationella företaget Agfa-Gevaert. För vår del är vi kritiska mot en försäljning av Ceaverken till det multinationella företaget. Orsakerna är framför allt tre.

För det första är vi allmänt kritiska mot att staten säljer ett företag till ett utländskt multinationellt företag. Det ökar det internationella storkapitalets makt, och det minskar samhällets möjligheter att påverka den ekonomiska utvecklingen.

För det andra vill vi – liksom Bengt Gustavsson gjorde i debatten i november – peka på att försörjnings- och beredskapshänsyn talar för att detta företag står kvar i svensk ägo. Det är den enda fabriken för mycket outhärliga produkter, och vi anser det oansvarigt att försälja den till ett utländskt multinationellt företag.

För det tredje – och den saken har aktualiserats ytterligare under de här månaderna – vill vi peka på sysselsättningsfrågorna i Strängnäs och i Södermanland i allmänhet. Risken för en minskning av sysselsättningen, eller t. o. m. för en nedläggning av företaget, kommer enligt vår bedömning att öka starkt genom en försäljning från Statsföretag till det multinationella företaget. Det finns redan nu skrämmande exempel på den politik som multinationella företag bedriver här i landet. Jag vill ta det konkreta exemplet med Emmaboda, som försålades till det multinationella företaget Saint-Gobain, och det löftesbrott som detta företag har gjort sig skyldigt till.

Enligt vår mening bör regeringen ingripa och garantera Statsföretag ersättning för eventuella förluster vid Ceaverken. De 5 miljoner som den årliga förlusten uppgått till under de senaste fem åren utgör inte någon stor summa i jämförelse med vad staten har gett de enskilda företagen.

Jag ber att få återkomma med konkreta kommentarer till några andra punkter i handelsministerns svar.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Jag skall försöka bemöta de argument som Carl-Henrik Hermansson anförde i Jörn Svenssons frånvaro.

Det första argumentet, som innebar en allmän kritik mot att staten säljer till utländska företag, har sin grund i en kommunistisk doktrinär inställning, vilken som sådan inte behöver särskilt kommenteras.

En konsekvens av det andra argumentet, att en försäljning skulle innebära risk för skador i försörjnings- och beredskapshänseende, torde vara att Carl-Henrik Hermansson föreslår att vi skall förstärka Philips, Standard Radio och andra i Sverige verksamma utlandsägda företag, som bedriver en produktion här i landet till gagn för vår försörjningsberedskap och för vår tillverkning av krigsmateriel. Också svenska företag med filialer i andra

*Om ifrågasatt
försäljning av Ceaverken AB i
Strängnäs*

länder, som på motsvarande sätt medverkar i dessa länders ansträngningar för att kunna klara en avspärning i händelse av krig, skulle i så fall förstatligas. Ett sådant resonemang är i och för sig inte märkligt, om man som grundinställning har att alla företag skall förstatligas. Då är det naturligtvis inte särskilt egendomligt att man yrkar på att också utländska företag i Sverige och svenska företag i utlandet skall förstatligas. Det är i varje fall konsekvent att göra det mot den bakgrunden och inte bara med utgångspunkt i frågan om Ceaverken.

Som ett tredje argument anförde Carl-Henrik Hermansson att en försäljning skulle medföra risk för att de anställdas sysselsättning skulle minska. Jag vill till detta säga att den största risken för de anställda vore att tvingas arbeta i ett företag som inte är lönsamt. Den förlustsiffra som Carl-Henrik Hermansson nämnde är, om man ser det på sikt, alldeles för låg. Bara under 1978 är förlusten väsentligt större, och det är betydande risk för att den skall fortsätta att växa. Att återställa lönsamheten i Ceaverken innebär den bästa tryggheten för de anställda där.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag sade redan inledningsvis att handelsministerns argumentation var lika bristfällig i dag som när han svarade Bengt Gustavsson den 17 november. Jag beklagar, men jag är tvungen att ta tillbaka det yttrandet, för jag har nu kunnat konstatera att argumentationen är ännu mera bristfällig i dag.

Handelsministern försökte motbevisa de tre argument jag anförde och sade att argumentet att man inte bör sälja ett statligt företag till ett utländskt multinationellt företag och alltså beröva den svenska folkhushållningen detta företag gick tillbaka på en kommunistiskt doktrinär inställning. Detta bekräftar den gamla sanningen att borgarklassen, som herr Cars här representerar, blir antinationell och fosterlandslös, när det börjar gå utför med kapitalismen. Men det är intressant att få detta så klart utsagt från en folkpartistisk regeringsledamot.

Handelsministern sade i anslutning till mitt andra argument att man inte kan motsätta sig en försäljning av Ceaverken till ett multinationellt företag, om man inte samtidigt begär att Philips, Standard Radio och andra företag skall förstatligas. Samma dåliga argumentation anfördes mot Bengt Gustavsson. Det är alldeles självklart att vi i och för sig inte är motståndare till att man förstatligar dessa av stora multinationella bolag ägda filialer – vi vill över huvud taget ta upp kampen mot de multinationella företagen, vilket herr Cars icke vill göra – men den ena saken har inte med den andra att göra. Därför var också herr Cars argumentation mot Bengt Gustavsson på den här punkten mycket dålig.

Vad slutligen gäller riskerna för de anställda vid Ceaverken och de miljoner i underskott som man kan räkna med, så är det helt klart att Sverige har råd att betala dessa miljoner och att vi bör betala dem, både med hänsyn till sysselsättningen och av försörjningspolitiska skäl. Jag vill i sammanhanget säga att det är förvånande att herr Cars inte förrän nu, sedan han för länge

sedan tagit en sådan bestämd ståndpunkt i frågan, talar om att han skall skaffa sig uppgifter om företagets ekonomiska ställning. Det är närmast förbluffande att man kan få höra sådant från en handelsminister.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Jag behöver inte skaffa mig några uppgifter om företagets ekonomiska ställning, eftersom uppgifterna funnits tillgängliga sedan lång tid tillbaka. Jag sade att vi nu tar in uppgifter för den händelse en försäljning av olika skäl inte kan komma till stånd. Vi undersöker vad detta skulle kosta statsverket i form av försörjningsberedskapsstöd i olika former från överstyrelsen. Dess värre ser det ut som om det kommer att bli en ganska dyrbar historia.

Det blir kanske i så fall billigare på sikt att gå över till lagerhållning av dessa produkter. Kommer man från statsmakternas sida fram till en sådan lösning, är det ingenting som ligger i de anställdas intresse. Det är min förhoppning att vi inte skall behöva pröva den vägen, utan att man skall kunna bibehålla produktionen och sysselsättningen vid Ceaverken. Jag tror att vi i dag kan ha större förhoppningar om att en sådan lösning är möjlig.

Slutligen, herr talman, med tanke på de devota hyllningar som Carl-Henrik Hermansson har ägnat sådana personer som Josef Stalin tycker jag att han skall tala med utomordentligt små bokstäver om att tillvarata nationella intressen.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag finner att herr Cars vill föra upp den här debatten på något slags storpolitiskt och historiskt plan. Inte mig emot. Vi kan, herr Cars, gärna diskutera våra ståndpunkter – exempelvis till frågan om ett svenskt inträde i EEC men också till andra viktiga frågor som har varit uppe till debatt under de senaste årtiondena. Det har jag alltså ingenting emot. Men den debatten får nog förläggas till en annan tidpunkt. Nu har vi enminutsreplik, och debatten gäller konkret Ceaverken. Jag får be herr handelsministern att hålla sig till den frågan. Det bör man kunna göra, även om man är ny på tabureten.

Herr Cars sade att det andra alternativet är lagerhållning. Jag har icke föreslagit det alternativet. Min ståndpunkt är att man bör behålla produktionen och sysselsättningen vid Ceaverken. Herr Cars menar att den enda möjligheten att göra detta är att sälja ut det svenskägda, det statsägda, företaget till ett multinationellt-internationellt storföretag. Det säkrar icke sysselsättningen, ger inga garantier för ett upprätthållande av sysselsättningen, det säkrar icke Sveriges försörjning av dessa viktiga produkter vid en avspärrning. Det är en felaktig politik.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Förutsättningen för en försäljning är att tillfredsställande garantier skapas för att tillverkning i Sverige skall kunna fortsätta. Om sådana garantier skapas, skapas det också garantier för att sysselsättningen skall

Tisdagen den
30 januari 1979

*Om ifrågasatt
försäljning av Ceaverken AB i
Strängnäs*

kunna upprätthållas. Om Ceaverken till följd av en försäljning kommer in i en multinationell koncern som gör att företaget kan vara med i den tekniska utvecklingen och om koncernens marknadsföringsorganisation ställs till Ceaverkens förfogande, så att företagets produkter kan säljas på den internationella marknaden, då skapas också förutsättningar för lönsamhet i företaget. På dessa grunder kan de anställda skaffa sig den största tänkbara tryggheten.

Går det inte att förverkliga detta alternativ, om inga garantier kan ges ifrån det aktuella utländska företaget, måste vi finna andra lösningar för att trygga beredskapslagringen av produkterna. Det kan ske antingen genom statsbidrag för fortsatt tillverkning vid Ceaverken eller genom lagerhållning. Jag bedömer det så att vi i ett sådant fall i första hand måste satsa på att bevara sysselsättningen och upprätthålla produktionen vid Ceaverken.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Den politik som bl. a. Saint-Gobain men också andra multinationella företag har bedrivit och bedriver här i Sverige visar att sådana löften och förpliktelser är skrivna i vatten, när de kommer i strid med det stora multinationella kapitalets profitintressen. Sådana löften och förpliktelser kan man alltså inte lita på. Vid en försäljning till ett multinationellt företag har vi inte heller några som helst garantier för att produktionen kan upprätthållas i en krigssituation. Det kan ju ligga i detta företags intresse att lägga ned driften, att motverka ansträngningarna att upprätthålla produktionen av dessa livsviktiga varor. Därför tror jag att Bengt Gustavsson hade rätt när han i den föregående debatten i denna fråga betecknade handelsministerns ståndpunkt som uttryck för barnatro.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Vi har krigsproduktionsavtal med de utländska företag som bedriver tillverkningsverksamhet i Sverige som vi är beroende av i händelse av avspärrning eller krig, avtal som förpliktar dem att fortsätta sin tillverkning i sådana lägen. Det är självfallet en förutsättning också för ett eventuellt avtal om försäljning av Ceaverken.

Den enda garanti som herr Hermansson skulle kunna uppnå – om man inte kan åstadkomma en lösning efter de riktlinjer Statsföretag nu försöker dra upp – är garantin att kostnaderna för statsmakterna och osäkerheten för de anställda kommer att öka avsevärt.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Handelsministern har tydligen bundit sig mycket hårt i den här frågan. Det framgår av hans yttrande här. Men därför är det förvånande att han just nu talar om att han har begärt att få ett så fullständigt beslutsunderlag som möjligt. Det behövs väl inte om handelsministern och regeringen i övrigt redan har bundit sig vid en viss ståndpunkt, som innebär försäljning till det multinationella företaget.

Jag vill inte än en gång upprepa mina argument. Men jag tror att det innebär

stora risker både för sysselsättningen vid Ceaverken och för försörjningsberedskapen i vårt land om detta företag säljs till ett multinationellt företag. Jag skulle vilja vädja till regeringen – kanske till andra ledamöter än handelsministern, eftersom handelsministern är så hårt uppknuten – att ta ställning på ett sätt som svarar mot sysselsättningsintressena och Sveriges nationella intressen i denna fråga.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Regeringen är inte bunden till någon annan handlingslinje än den jag har gett uttryck för i mitt svar och i replikerna, nämligen att söka på bästa sätt tillvarata försörjningsberedskapsaspekterna, dvs. att se till att vi får fortsatt tillverkning av de produkter som Ceaverken tillverkar, och därigenom samtidigt tillvarata de anställdas rättmätiga intressen av fortsatt sysselsättning. Vi tror att den bästa vägen att göra detta är att inlemma Ceaverken i ett internationellt företag, som kan ge Ceaverken både teknik och marknadsföring av dess produkter. Men förutsättningen är, herr Hermansson, att vi får tillfredsställande garantier beträffande både produktionens fortsättande och sysselsättningen. Utan sådana garantier måste vi välja en annan väg. Av det skälet, och enbart av det skälet herr Hermansson, undersöker vi nu vad det kan komma att kosta statsverket om vi inte får den, som vi bedömer det, för alla parter fördelaktigaste lösningen.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag ber bara mycket kort att få hemställa till regeringen att den stoppar utförsäljningen av svensk industriell verksamhet till utländska multinationella storföretag.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 19 Om prövningen av hamnavgifter

Handelsministern HADAR CARS erhöll ordet för att besvara *Birger Rosqvists* (s) den 15 januari anmälda interpellation, 1978/79:126, och anförde:

Herr talman! Birger Rosqvist har frågat mig dels om jag anser att förordningen om prisstopp även skall omfatta sjöfartsverkets i särskild förordning reglerade befattning med kommunala hamntaxor, dels, om svaret inte är nej, om regeringen är beredd att snarast godkänna sjöfartsverkets principer för bedömningen av hamnarnas taxeförslag.

Enligt förordningen (1977:770) om prisstopp m. m. (omtryckt 1978:732) får statsmyndighet inte höja taxa eller avgift utan samråd med statens pris- och kartellnämnd (SPK). Detta gäller även när myndigheten fastställer taxor för andra, t. ex. sjöfartsverkets beslut om hamntaxorna. Om inte myndigheten och SPK blir överens, skall frågan hänskjutas till regeringen. Detta har också sjöfartsverket gjort i nu aktuella ärenden. Jag kan meddela att regeringen i

torsdags beslutade medge att sjöfartsverket fastställer de taxor som verket har föreslagit.

BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för svaret på interpellationen. Svaret på huvudfrågan är ju i stort positivt.

Det gäller en interpellation som jag väckte för två veckor sedan. Kommunala förtroendemän för hamnarna och tjänstemän i hamnförvaltningarna kan väl nu – äntligen, bör jag kanske säga – våga tro att verksamheten i hamnarna ekonomiskt skall klaras för det verksamhetsår som hunnit bli en månad gammalt. Man räknar dock med att den inträffade fördröjningen av avgiftshöjningen kostar ca 1,4 milj. kr. för de hamnar som är berörda.

Mot bakgrunden av all den exercis som genom SPK:s inblandning har föregått beslutet hade svaret i dag varit ännu mera positivt, om det hade inneburit att sjöfartsverket i fortsättningen, liksom tidigare varit fallet, får godkänna och fastställa taxorna i våra med få undantag kommunägda hamnar.

Herr talman! Hamntaxorna gäller för över hamnarna importerade och exporterade varor, och de omfattar också avgifter för fartyg som anlitar hamn för att lasta eller lossa gods. Det är huvudsakligast fråga om kommunalt ägda hamnar. Taxorna föreslås av hamnens styrelse och skall godkännas av fullmäktige i kommunen. Detta skall ske sex månader innan taxehöjningen skall träda i kraft. Under dessa sex månader skall sjöfartsverket kontrollera och fastställa taxorna. Men enligt den förordning som gäller sedan förra året skall också SPK acceptera sjöfartsverkets förslag. Om SPK inte gör det, är det regeringen som skall avgöra frågan.

Herr talman! Det hinner bli mycket av byråkratiska inslag i ett förfarings-sätt där så många instanser skall passeras, och det tar också tid. Det är naturligtvis bra med en effektiv prisövervakning, men den får inte gå till överdrift. Inte heller får byråkratin ta överhanden i ett sådant sammanhang. Den tycks emellertid ha gjort det när det gäller hamntaxan.

Hamnarna skall enligt vedertagen praxis inom trafikpolitiken drivas som affärsföretag och ta ut de avgifter som fordras för att de skall gå ihop. Det skall inte vara fråga om någon skattefinansiering från kommunalt håll. Men om nu inte någon avgiftshöjning får ske, måste någon annan instans betala verksamheten, och då måste det bli en skattefinansiering. Detta strider mot de intentioner om begränsning av kommunalskatterna som regeringen och riksdagen har uttalat sig för.

Vidare konkurrerar hamnarna med varandra, och jag tror inte att man behöver räkna med risker för att oskäligen avgifter skulle tas ut. Innan taxorna höjs har de varit föremål för kontroll både av resp. kommunfullmäktige och av sjöfartsverket, och jag tycker att det borde kunna räcka med detta. I det nu aktuella fallet, som är det första där SPK är inkopplad på sådana här frågor, gick det i september månad en framställan från sjöfartsverket till SPK. De som önskade höja sina taxor fr. o. m. den 1 januari hade före halvårsskiftet, ja

redan före midsommaren 1978, fattat sina beslut härom. Den 19 december fick sjöfartsverket svar från SPK, innebärande att SPK inte godkände de begärda taxehöjningarna. SPK godkände endast en väsentligt lägre höjning.

Då gick frågan till regeringen för en månad och tio dagar sedan. Nu får jag det svaret att regeringen för några dagar sedan har accepterat den höjning som hamnarna ursprungligen ville ha. Det har alltså gått lång tid, och det har rått stor osäkerhet inom hamnarna innan de fick detta besked.

En kommunal förvaltning som föreslår en taxecändring räknar också med att den skall komma att träda i kraft, och man har också i många fall kalkylerat med detta. Vissa transportföretag har redan kalkylerat med den här prishöjningen i sina offerter. Sedan har hamnarna inte fått ta ut höjningen. Det betyder att transportföretagen, som av sina kunder tagit ut den höjda avgiften, såvitt jag kan förstå kan behålla de pengarna. Det är 1,4 miljoner som på det sättet kanske har tagits ut och som – anser jag som hamnföreträdare – hamnar i fel fickor.

Jag skulle önska att vi kunde få en snabbare behandling av sådana här frågor i fortsättningen. Det är inte bra så som det har skett vid det senaste tillfället.

Jag undrar om handelsministern är beredd att medverka till att den tågordning som vi har måst tillämpa denna gång skall kunna göras smidigare i fortsättningen.

Handelsministern HADAR CARL:

Herr talman! Birger Rosqvist är ju i allt väsentligt nöjd med det svar som jag gav. Det har han, såvitt jag förstår, också all anledning att vara. Regeringen har fattat beslut i den riktning som herr Rosqvist önskade.

Jag skall inte polemisera i onödan mot Birger Rosqvist. Det är klart att hamnarnas finanser skall gå ihop. Det är en riktig och rimlig målsättning för all verksamhet. När det gäller enskilda företag är det samma sak – de skall också gå ihop finansiellt. Men jag tror inte Birger Rosqvist vill kritisera regeringen för att den ibland inför prisstopp, vilket kan leda till att vissa företag och branscher får svårigheter att gå ihop, om det inte rent av blir omöjligt.

Att bara säga att hamnarna får kosta vad de vill och sedan skriva ut räkningar på kunderna, kan vi inte acceptera. Det tror jag inte heller är Birger Rosqvists tanke. Men det finns alltid en viss risk med det resonemang som han förde, nämligen att om verksamheten bedrivs av kommunala eller statliga myndigheter så blir det alltid precis som det skall vara med prissättningen, om man bara tar ut vad det kostar. Statliga och kommunala myndigheter som driver affärsverksamhet, t. ex. hamnar, måste liksom andra företag ha press på sig att rationalisera och driva verksamheten så att den blir ekonomiskt effektiv. Om det inte sker är de avgifter man tar ut inte de rätta avgifterna. Det bör i så fall också sådana organ som pris- och kartellnämnden kunna hålla ett öga på och fästa regeringens uppmärksamhet på. Men jag tycker inte det är någon stor debattfråga oss emellan. Jag tror att

Birger Rosqvist och jag i princip ser på samma sätt på den.

Jag vill som svar på herr Rosqvists andra fråga säga att vi inom handelsdepartementet f. n. ser över den paragraf i prisstoppsförordningen som reglerar statsmyndigheternas skyldighet att samråda med statens pris- och kartellnämnd. Avsikten är att undersöka vilka statliga och kommunala taxor och avgifter som ur samhällsekonomisk synpunkt är av sådant intresse att samrådsskyldighet är motiverad. Till följd härav kan det bli aktuellt att undanta vissa taxor och avgifter från den särskilda samrådsskyldigheten. Om hamnavgifterna kommer att vara en av dessa vill jag inte uttala mig om, innan vi har fått den översyn som jag här har talat om.

1974 presenterade hamnutredningen ett förslag till hamnlag som innebar att hamntaxekontrollen skulle upphöra. Utredningen föreslog att ett särskilt organ, statens hamnnämnd, skulle inrättas, med uppgift att pröva tvister mellan hamninnehavare och trafikant. Utredningens förslag att slopa hamntaxekontrollen fick ett betydande stöd vid remissbehandlingen.

Jag nämner detta mot bakgrund av att en översyn av hamntaxekontrollen f. n. görs i syfte att förenkla denna. De bestämmelser som därvid anses nödvändiga för att även i framtiden tillvarata trafikanternas intresse förutsätts medföra en snabbare hantering och betydligt minskad administrativ omgång.

Jag vill här också säga att det blir naturligt att överväga hur de som tar hamnarnas tjänster i anspråk, fraktköparna, på ett tidigt stadium aktivt skall komma in i beslutsprocessen när det gäller hamnavgifterna. Jag skulle för egen del mycket väl kunna tänka mig att näringslivet, samlat i form av företrädare inom resp. regionala handelskammare, skulle kunna vara en lämplig part för ett sådant samråd med hamnmyndigheterna om vad som är den riktiga och rätta taxesättningen av de tjänster som hamnarna tillhandahåller.

BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Jag är anhängare av en effektiv prisövervakning för att begränsa prishöjningar, framför allt kostnader för varor och tjänster som inte har en konkurrens eller prispress som gör att de verkligen hålls nere. Nu säger handelsministern att det är noga med att man kontrollerar också kommunala och statliga myndigheter och ser till att de inte tar ut för höga priser. Det var då ett gott betyg som handelsministern och hans departement ger hamnarna; med det kravet på att priserna är till för att tjänsterna skall vara effektiva och på alla sätt och vis acceptabla har departementet helt och hållet bifallit de prishöjningar som har begärts. Detta är som sagt ett fint betyg på att vi håller en effektivitet i hamnarna som bör vara tillfredsställande inte bara för departementet utan också för kunderna och jag tackar för det.

Sedan till frågorna om hur det skall bli med hamnavgifterna i framtiden. Trafikpolitiska propositioner har aviserats och det har nämnts att hamnarna skulle komma in i bilden i det sammanhanget – handelsministern var inne på sådana funderingar här. Jag förmodar också att de kommer förr eller senare – vi har ju från oppositionens sida länge efterlyst trafikpolitiska propositioner –

och jag hoppas att de här frågorna då snart skall aktualiseras. Huruvida de kommer att vara upptagna i den trafikpolitiska proposition som kommer i mars känner jag inte till – och det är inte heller handelsministerns bord – men funderingarna om hamntaxor hör som sagt hemma i det sammanhanget.

Jag vill sluta mitt anförande med att tacka för den behandling som ärendet har fått. Men det är klart att jag hade varit ännu gladare, om besluten hade kunnat fattas tidigare och kunnat träda i kraft vid det datum då det var förutsagt att detta skulle ske. Onekligen har det varit en byråkratisk omgång som har varit tidskrävande. Jag tycker mig också ur handelsministerns andra inlägg kunna utläsa att handelsministern nog håller med mig om det.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Jag skall bara gå in på en punkt här: det gäller de vänliga ord som Birger Rosqvist yttrade till mig om det beröm som jag slösade på hamnarna.

Jag vill då, bara för att rätt skall vara rätt, säga att så mycket beröm för detta kanske jag inte förtjänar, utan det är väl snarast så att hamnarna under lång tid har varit subventionerade av kommunerna och alljämt är det i vissa fall. Regeringen bedömer det därför så, att de avgifter som nu tas ut är riktiga med hänsyn till den tidigare mycket höga subventionsgraden.

Statens pris- och kartellnämnd har gjort en annan bedömning. Där tror jag att man har utgått från priserna för ett år sedan och sett på kostnadsutvecklingen för hamnarnas tjänster under den tid som sedan dess har gått. Mot den bakgrunden var den föreslagna höjningen helt orimlig, eftersom kostnadsutvecklingen lyckligtvis inte hade varit så snabb som man kunde få en uppfattning om när man såg prishöjningarna i förhållande till de tidigare priserna.

Vi är alltså överens om att sådana avgifter skall tas ut som är riktiga och lämpliga för att hamnarna skall kunna drivas på ett ekonomiskt sunt sätt. Detta är ett viktigt steg i den riktningen, men jag vill understryka att det inte fritar hamnarna från skyldigheten – vilken även andra organ har, såväl statliga som kommunala – att bedriva sin verksamhet på ett ekonomiskt rationellt och riktigt sätt, till fromma för hela landet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 20 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1978/79:86 och 90 till justitieutskottet

§ 21 Anmäldes och bordlades

Proposition

1978/79:87 om finansiellt stöd till Luossavaara-Kiirunavaara AB

Tisdagen den
30 januari 1979

Anmälan av interpellation

Meddelande om frågor

§ 22 Anmälan av interpellation

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 29 januari

1978/79:135 av *Per Bergman* (s) till industriministern om statens medverkan till utvecklingen av svensk bilindustri:

Efter de senaste dagarnas händelser med anknytning till svensk bilindustri ställer många sig frågande till vad staten kan göra för att bidra till bästa möjliga förutsättningar för svensk bilindustris framtid.

Bilindustrin har en stor betydelse för sysselsättningen i landet och för näringslivet över huvud taget. Enligt Metallindustriarbetareförbundets bilutredning berörs ca 100 000 anställda av branschen. Det är mycket stora resurser av olika slag som måste mobiliseras för att utveckla bilindustrin så att den kan vara konkurrenskraftig även i framtiden.

När nu privata initiativ inte kunnat genomföras måste staten agera offensivt. Bilindustrin är av så avgörande betydelse för den framtida sysselsättningen och ekonomin i vårt land att statsmakterna inte längre får vara passiva. Regeringen måste därför nu lägga förslag om på vilket sätt och i vilka former statens medverkan kan ske.

Det är mycket angeläget att regeringen nu ger klara besked om sina avsikter att medverka till en utveckling av svensk bilindustri.

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga industriministern:

Är regeringen beredd att lämna en redovisning av sina planer för statens medverkan till goda förutsättningar för svensk bilindustris framtid?

§ 23 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 29 januari

1978/79:310 av *Gertrud Sigurdson* (s) till utrikesministern om förhållandena i Uruguay:

Diktaturen i Uruguay är en av de blodigaste i Latinamerika. Samtidigt är den en av de minst omskrivna. Amnesty International har lämnat en skakande rapport om landet, som är ett koncentrationsläger. Uruguay har en politisk fånge på var femhundra invånare. Av landets tre miljoner invånare har 700 000 tvingats i exil. Man mördar och kidnappar i grannländerna. Tortyren är lika brutal som systematisk. Även havande kvinnor och barn drabbas.

Juntan i Uruguay tillåter inte att familjer till politiska fångar får hjälpas.

Varken Röda korset, kyrkan eller andra humanitära organisationer får skicka hopsamlade medel till de anhöriga. Därigenom drabbas barnen särskilt hårt. Tusentals barn har förlorat sin familjetrygghet, då föräldrarna fängslats eller försvunnit. Andra har fötts bakom galler och bor i trånga celler.

I Sverige har nära 10 000 personer satt sitt namn under kravet på att barnen i Uruguay skall få del av den hjälp som hopsamlats i omvärlden. En partiledare, Olof Palme, och representanter för alla partier, utom moderaterna, har undertecknat appellen.

Mot bakgrund av dessa förhållanden skulle jag vilja fråga utrikesministern:

1. Är regeringen villig att delta i en ökad internationell opinionsbildning om förhållandena i Uruguay, exempelvis genom att vid det kommande mötet i februari i Genève med FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna kräva att en särskild arbetsgrupp tillsätts för Uruguay?

2. Är regeringen vidare beredd att i FN och i andra sammanhang under det internationella barnåret brännmärka Uruguays militärer för deras omänskliga politik, som inte minst drabbar barnen till de politiskt förföljda, och kräva att dessa familjer får motta hjälp från humanitära organisationer?

1978/79:311 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till bostadsministern om åtgärder med anledning av förekomsten av radongas i vissa bostäder:

Enligt uppgifter i pressen har koncentrationen av radongas i vissa bostadsområden och hustyper uppnått en nivå som ligger högt över vad som kan anses acceptabelt. Jämförelser med halten i vissa gruvor har gjorts.

Enligt samma uppgifter har statens strålskyddsinstitut och statens planverk för omkring ett år sedan slagit larm om dessa förhållanden i brev till regeringen. Långt tidigare har man inom dessa myndigheter haft vetskap om saken. Inget har tydligen blivit gjort vare sig före eller efter dessa skrivelser. Sambandet mellan radon och cancer är väl belagt, och det förefaller därför egendomligt att regeringen inte vidtagit snabba åtgärder när man väl fått vetskap om problemet.

Jag vill därför fråga bostadsministern:

Vilka åtgärder vidtogs av regeringen 1978, och vad avser bostadsministern att nu göra i denna fråga?

1978/79:312 av *Ove Karlsson* (s) till statsrådet Carl Tham om de negativa effekterna av torvupptagning och odling av energiskogar:

I debatten om alternativa energikällor är energiskog och torvbrytning områden som säkerligen kan ge realistiska energitillskott. Forskningspengar anslås för att undersöka möjligheterna till att utvinna energi från energiskogar och torv. Medel borde även anslås för forskning kring konsekvenserna av torvbrytning och odling av energiskog och dess påverkan på grundvattenbalansen och vattenkvaliteten. Det borde också klarläggas vilken konkurrent till industrins och jordbrukets vattenförsörjning som den vattenslukande energiskogen kan bli.

Nr 75

Tisdagen den
30 januari 1979

*Meddelande om
frågor*

I det fortsatta arbetet med energiskogar och torvbrytning måste alla negativa effekter utforskas så att inga skadeverkningar uppstår i onödan. Vi måste vara rädda om den naturtillgång som vår rikliga tillgång på bra vatten utgör.

Jag vill mot bakgrund av vad som anförts fråga energiministern:

Är statsrådet beredd att medverka till att det i det fortsatta forskningsarbetet med torv och energiskogar klarläggs vilken konkurrent till industrins och jordbrukets vattenförsörjning den vattenslukande energiskogen kan bli samt i vilken utsträckning torvbrytning kan påverka grundvatten och vattnet i våra floder och sjöar vad beträffar avrinning, urlakning och egenskaper i övrigt?

1978/79:313 av *Inga Lantz* (vpk) till socialministern om minimotorcyklar:

På motorcykelmässan i Älvsjö kan treåringar få sin första lektion som "Baby-Cross"-föreläsare.

Det påstås från försäljarsidan att minimotorcykeln är som vilken leksak som helst och att den är ofarlig.

Vilka åtgärder tänker socialministern vidta för att stoppa importen, försäljningen och användandet av minimotorcyklar?

den 30 januari

1978/79:314 av *Gunnar Richardson* (fp) till bostadsministern om riskerna med radongas i bostäder:

Vilka åtgärder avser bostadsministern vidtaga för att bringa större klarhet beträffande riskerna med radongaser i bostadshus?

§ 24 Kammaren åtskildes kl. 18.04.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert